

BSOBAC-3 22V – Bacheloroppgave med forskningsmetode

En kvalitativ studie

«Integrering av voksne kvinner med innvandrerbakgrunn»

Universitetet
i Stavanger

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Bachelor i sosialt arbeid

Stavanger / 14.05.22

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING	4
1.1	<i>Bakgrunn for valg av tema</i>	4
1.2	<i>Samfunnskontekst</i>	4
1.3	<i>Sosialfaglig relevans</i>	5
2	FORMÅL MED OPPGAVEN OG PROBLEMSTILLING	6
2.1	<i>Formål og problemstilling</i>	6
2.2	<i>Avgrensning og presisering av problemstilling</i>	7
3	METODE	8
3.1	<i>Valg av metode</i>	8
3.2	<i>Datainnsamling</i>	9
3.3	<i>Forberedelser og gjennomføring av intervju</i>	9
3.4	<i>Analyse</i>	10
3.5	<i>Studiens troverdighet</i>	11
3.5.1	<i>Validitet</i>	11
3.5.2	<i>Reliabilitet</i>	11
3.6	<i>Metodekritikk og etiske vurderinger</i>	12
4	TEORETISK RAMMEVERK	14
4.1	<i>Teorier om grunnleggende behov</i>	14
4.2	<i>Sosial kapital</i>	15
4.2.1	<i>Sosial kapital og samfunnsarbeid</i>	16
4.3	<i>Sosialarbeiderens kompetanse</i>	17
4.3.1	<i>Personlig kompetanse</i>	18
4.3.2	<i>I, med og gjennom relasjoner</i>	18
4.3.3	<i>Interaksjonsmodellen</i>	18
4.4	<i>Flerkulturell kompetanse og kultursensitivitet</i>	20
4.4.1	<i>Kulturagrammet</i>	21
5	PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING	24
5.1	<i>Familie</i>	24
5.2	<i>Gruppens styrker</i>	25
5.3	<i>Gruppens utfordringer</i>	27
5.4	<i>Motivasjon og behov</i>	29

5.5	<i>Nettverk og sosial kapital</i>	31
5.6	<i>Sosialarbeiderens møte med kvinnene</i>	33
5.7	<i>Personlig kompetanse</i>	34
5.8	<i>Flerkulturell kompetanse og kultursensitivitet</i>	35
5.9	<i>Frivillighetens rolle i kvinnes liv</i>	37
6	AVSLUTNING	38
6.1	<i>Avsluttende refleksjoner</i>	39
	LITTERATUR	40

VEDLEGG

- 1: Informasjonsskriv frivillig interesseorganisasjon
- 2: Informasjonsskriv flyktningtjenesten
- 3: Samtykkeskjema
- 4: Intervjuguide

Antall ord i besvarelsen: 13197

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Integreringsfeltet har siden dag én på studiet vært av spesiell interesse for meg, og etter min praksisperiode hos flyktningtjenesten fikk jeg mersmak for arbeidet. Jeg fikk inntrykk av at de voksne kvinnene falt litt mellom to stoler og introduksjonsprogrammet traff de kanskje ikke like godt som menn eller yngre kvinner. Jeg ble interessert i hvordan vi best mulig kan bistå akkurat denne gruppen i deres integrering. Året 2022 blir betegnet som frivillighetens år, og vil jeg gi oppmerksomhet til dette i min oppgave.

Jeg har forsøkt å sette mine tanker om gruppen og temaet til side i utførelsen av denne bacheloroppgaven. Det er imidlertid viktig å være åpen om at min forforståelse kan ha påvirket hvordan jeg har valgt å løse oppgaven.

1.2 Samfunnskontekst

Begrepet *integrering* kan forstås på ulike måter, og forståelsen vil avhenge av hva målet for integreringen er. Enkelte forståelser av integreringsbegrepet betegner integrering som en ensidig tilpasningsprosess, der det enkelte individ selv står med ansvaret for egen integrering. Berg (2011, s. 34) presenterer heller det relasjonelle integrasjonsbegrepet som stiller krav til både samfunnet og den enkelte. Ansvaret for integrering legges dermed ikke kun hos individene selv, men også hos systemet og storsamfunnet. Jeg vil ta utgangspunkt i denne tilnærmingen til integrering i min besvarelse.

Solberg-regjeringen presenterte strategien *Hverdagsintegrering* for å «styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet 2021-2024» (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2021).

Hverdagsintegrering er et begrep som har vokst frem den siste tiden, og er ment å synliggjøre at «viktige integreringsprosesser også finner sted i mellommenneskelige relasjoner i hverdagslivet» (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2021, s. 5). I strategien fremmes den sentrale rollen som sivilsamfunnet spiller i integreringsarbeidet. Eimhjellen et al. (2021, s. 9-13) beskriver sivilsamfunnet som samfunnssfæren mellom offentlig sektor, kommersiell sektor og familien. For befolkningen hevdes sivilsamfunnet og frivilligheten å være generelt viktig, og er for innvandrere beskrevet som spesielt verdifull. I Meld. St. 10 (2018-2019) anerkjennes frivilligheten som en viktig arena for inkludering og integrering, og belyser at

«deltaking i frivillighetsfelleskapen kan være nøkkelen inn i lokalsamfunnet, utdanninga og arbeidslivet» (s. 31). De frivillige organisasjoners arbeid og sivilsamfunnet kan med det virke supplerende for myndighetens arbeid med integrering. (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, u.å.)

1.3 Sosialfaglig relevans

Som sosialarbeider er en forpliktet til å arbeide etter fellesverdier presentert i FOs yrkesetiske grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere. Det yrkesetiske dokumentet utgjør det etiske grunnlaget for arbeidet. Blant annet baserer helse- og sosialfaglig arbeid seg på «at det er mange aspekter ved menneskers liv som har betydning for velferden, og at individ og samfunn påvirker hverandre» (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 5). Dette helhetlige perspektivet er svært viktig i det sosialfaglige arbeidet, og viser relevansen for å rette oppmerksomheten mot flere områder av de voksne innvandrerkvinnenes liv i deres integrering.

I Universitetet i Stavanger sin beskrivelse av sosialt arbeid bachelorstudiet, fremheves det at etter studiet skal sosionomene ha kunnskap «om inkludering av marginaliserte grupper i sivilsamfunn og arbeid» (Universitetet i Stavanger, u. å.). Som profesjonsutøver skal en videre ha evnen til å «formidle faglig kunnskap som fremmer likeverd og mangfold, og bidrar til likestilling, inkludering, mestring og deltakelse på alle områder i samfunnet» (Universitetet i Stavanger, u. å.). Videre skal studentene «kunne vise forståelse for og arbeide for å styrke personers ressurser og kapasitet, slik at de kan mestre sin livssituasjon best mulig». Dette viser relevansen for denne oppgaven kjerne, som dreier seg om hvordan vi som sosialarbeidere på best mulig vis kan bistå voksne kvinner med innvandrerbakgrunn i deres integrering.

2 FORMÅL MED OPPGAVEN OG PROBLEMSTILLING

2.1 Formål og problemstilling

Jeg har formulert min problemstilling slik:

Hvordan kan vi som sosialarbeidere bidra til økt integrering blant voksne kvinner med innvandrerbakgrunn?

Som det er gjort rede for, ligger det både samfunnsmessige og sosialfaglige hensyn til grunn for å undersøke hvordan vi best mulig kan møte disse kvinnene i det sosiale arbeidet. Som sosialarbeidere kommer vi til å kunne møte voksne kvinner med innvandrerbakgrunn i alle ulike deler av hjelpeapparatet, og kunnskap om gruppen er dermed svært viktig. På et samfunnsnivå kan det også argumenteres for at en mangelfull integrering av disse kvinnene vil koste velferdsstaten mye ressurser.

Det foreligger mye forskning og litteratur rundt arbeid og utdanning som viktige faktorer i den enkeltes integrering. Eksempelvis viser Røysum (2016, s. 143) til at arbeidslinja vies stor plass i strategier og utredninger knyttet til integrering av innvandrere. Skytte (2019, s. 168) fremhever hvordan integreringspolitikken og 'work-first' perspektivet imidlertid kan gi svekkede muligheter for støtte og en mulighet for vedkommende til å lande etter migrasjonen. Det er klart at arbeid og utdanning er viktige elementer i enhver integrering, og ofte brukes en persons arbeidstilknytning som en indikator på god eller dårlig integrering. Dette kan imidlertid bidra til å «ta oppmerksomheten bort fra alle de mellommenneskelige relasjonene som er vanskeligere å måle» (Berg, 2011, s. 35). Liknende tilnærming kan vi se hos Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) som også fremhever viktigheten av sosiale bånd, tilhørighet og tillit i et integreringsperspektiv. Direktoratet hevder at «deltakelse i sivilsamfunnet og frivillig sektor kan gi en pekepinn på den enkeltes tilknytning til norsk samfunnsliv» (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2021, s. 5). Jeg vil dermed rette min oppmerksomhet mot det sosiale og hverdagslige aspektet ved kvinnenens integrering.

Formålet med denne oppgaven er å utforske hva sosialarbeidere innen integreringsfeltet vurderer som viktig i møte med disse kvinnene og hvilken rolle frivilligheten spiller i deres integreringsprosess.

2.2 Avgrensning og presisering av problemstilling

Forskningen på integrering og sivilsamfunn setter ofte søkelys på flyktninger og innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn, da disse gruppene har andre forutsetninger for integrering enn arbeidsinnvandrere med vestlig bakgrunn (Eimhjellen et al., 2021, s. 8-9). Voksne kvinner med innvandrerbakgrunn vil i denne oppgaven dermed begrenses til kvinner over 30 som er født av ikke-vestlige foreldre, i et ikke-vestlig land og som har kommet til Norge gjennom flukt, familiejenforening eller som asylsøker.

Jeg vil med denne oppgaven undersøke hvordan vi best kan bidra til å styrke de voksne innvandrerkvinnenes integrering. For å gjøre dette vil jeg undersøke gruppens styrker og utfordringer, utforske kvinnenes nettverk og hvilken kompetanse som er viktig for å møte kvinnene på en god måte i det sosiale arbeidet. Videre vil det utforskes hva som motiverer disse kvinnene i sin hverdag og hvilken rolle frivilligheten spiller i kvinnenes liv.

Deltakelse i frivilligheten vil i denne oppgaven først og fremst omhandle deltakelsen i aktiviteter *i regi av frivillige organisasjoner*, og hvordan dette kan virke inn på kvinnenes integrering. Oppgaven vil dermed ikke omfatte deltakelse i form av å selv ha rollen som frivillig.

3 METODE

Denne delen av oppgaven vil bestå av en presentasjon av metoden som er brukt og begrunnet valg av denne. Avslutningsvis i kapitlet vil studiens troverdighet vurderes sammen med etiske refleksjoner rundt prosessen og et kritisk blikk på eget metodevalg.

3.1 Valg av metode

Jacobsen (2021) viser til at valg av metode vurderes ut fra om det er objektive eller subjektive indikatorer du ønsker å undersøke. I beskrivelse av objektive indikatorer henvises det til Webb mfl. (2000), som forklarer dette som fysiske uttrykk vi observerer og videre fortolker. Subjektive mål dreier seg derimot om å måle andres oppfatning og fortolkning av et fenomen, og dette kan vi måle gjennom å snakke med mennesker. Dette gir en mulighet til å både forske på hva mennesker gjør, og også hvorfor de gjør som de gjør. (Jacobsen, 2021, s. 67). Jeg vurderte det dermed som relevant å undersøke de subjektive indikatorene ved integrering av voksne innvandrerkvinner, gjennom intervju med fagpersoner innen feltet.

Når en bruker subjektive mål, presenterer Jacobsen (2021, s. 67-68) med henvisning til Alvesson & Skoldberg (2017) en prosess kalt *den doble hermeneutikken*. Denne prosessen dreier seg om at det er flere ledd med fortolkninger i en slik innsamling av empiri. Først måles det hvordan andre fortolker noe, som i denne oppgaven vil være intervju. Det resultatet en får fra disse intervjuene må igjen fortolkes, og videre fortolkes det en tredje gang når leser av forskningsprosjektet fortolker det som er skrevet.

Ved kvantitativ studie slik som et spørreskjema, vil datainnsamlingen være mer lukket enn ved kvalitative studier. I det kvalitative intervjuet vil en kunne fange opp mer av det unike og spesielle. Jacobsen (2021) sier at «jo mer man lukker datainnsamlingen, desto mindre fokuserer man på det enkelte mennesket» (Jacobsen, 2021, s. 69). Jeg ønsker å få frem hva den enkelte sosialarbeider i arbeid med innvandrerkvinner anser som viktig, og dermed passer en åpen tilnærming godt til min problemstilling.

Dalland (2020) beskriver at det kvalitative forskningsintervjuet er «den intervjuformen som i størst grad også gir seg ferdigheter som yrkesutøver» (Dalland, 2020, s. 67). Sosialt arbeid bachelor er et profesjonsstudie, og intervjuene gjort for oppgaven vil ikke bare tjene meg som

bachelorstudent, men også som fremtidig profesjonsutøver. Det kvalitative intervjuet vil videre ha en begrenset generaliserbarhet, men det åpner for nyanserte beskrivelser og erfaringer fra informanten. Det er «presisjonen i beskrivelsene og fortolkningen av hva innholdet betyr, som er det kvalitative intervjuets styrke», hevder Dalland (2020, s. 71-72)

3.2 Datainnsamling

Jeg ønsket å ta lydopptak av intervjuene, som vil inneholde personidentifiserende data i form av informantenes stemmer. Forskningsprosjektet måtte derfor meldes inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Jeg sendte meldeskjema for prosjektet inn i februar 2022 og fikk det godkjent i mars 2022. Jeg kunne da avtale tid og sted for intervjuene.

Et svært åpent, semistrukturert intervju ga muligheten til å ha konkrete temaer og spørsmål framfor meg som jeg skulle forholde meg til under intervjuet, samtidig som jeg kunne legge vekt på oppfølgingsspørsmål og vurdere underveis i forhold til hvilken retning informanten besvarte spørsmålene. Som intervjuer må tema og spørsmål presenteres på den måten at informanten kan snakke mest mulig fritt uten klare føringer i spørsmålene. (Dalland, 2020, s. 90). Intervjuguiden forsøkte jeg dermed å utforme som mest mulige åpne spørsmål med rom for tolkning hos informanten, og under intervjuet var jeg bevisst på måten jeg presenterte mine spørsmål på.

3.3 Forberedelser og gjennomføring av intervju

Sosialarbeidere kan beskrives som primærkilder innen sitt fagfelt med verdifull kunnskap og erfaringer, og er dermed svært relevant for det kvalitative forskningsintervjuet. Etter min praksis på flyktningtjenesten var jeg klar over at informantene fra flyktningtjenesten hadde mye erfaring og kunnskap omkring temaet jeg ønsket mer kunnskap om og hva som er viktig som sosialarbeider i dette arbeidet. Fagfolk innen frivillig arbeid møter muligens kvinnene på en annen måte enn ansatte på flyktningtjenesten. Jeg vurderte dermed at å både snakke med fagfolk fra kommunalt flyktningarbeid og fagfolk innen frivilligheten ville gi meg verdifull data som ville belyse flere sider av min problemstilling. Dermed har jeg foretatt et strategisk valg. Alternativt kan en se seg ut et tilfeldig utvalg, for eksempel ved loddtrekning av informanter. Videre er det en sentral del ved det kvalitative intervjuet at for å kunne gå i dybden kan ikke antall informanter være for omfattende. Jeg så meg derfor ut 3 informanter. (Dalland, 2020, s. 79-81).

Jeg kontaktet de ansatte på flyktningtjenesten via e-post, etter godkjenning fra leder på flyktningtjenesten. Kontakten med ansatt i frivillige organisasjon, foregikk ved at jeg søkte etter ulike frivillige organisasjoner med søkelys på integrering. Da jeg fant den aktuelle organisasjonen, kontaktet jeg avdelingsleder med forespørsel om intervju. Avdelingsleder foreslo at jeg kunne snakke med hennes kollega som er tett på kvinnene hver dag. Etter godkjenning fra NSD sendte jeg en formell invitasjon til intervju, der jeg la ved informasjonsskriv med samtykkeskjema. Samtykkeskjema ble signert under intervjuene. Intervjuene tok sted på informantenes kontor. Det ble tatt lydopptak av intervjuene etter samtykke fra informantene. Lydopptakene ble gjort med Diktafon-app via Nettskjema, som sørger for en sikker lagring av lydopptaket. Etter intervjuene transkriberte jeg det over på et Word-dokument, merket med kodenavn uten personidentifiserende opplysninger. Alle informantene hadde dialekt, men jeg har valgt å transkribere det over til bokmål for å gjøre oppgaven mer leservennlig. Jeg var da påpasselig på ikke å gjøre om på setningens innhold. Intervjuene ble gjennomført i perioden slutten av mars og starten av april 2022. Tidsomfanget av intervjuene varierte, med alt fra 25 minutter til 45 minutter. Av hensyn til personvern har jeg kalt informantene for informant 1, 2 og 3. Informant 1 og 2 er ansatte innen flyktningtjenesten, og informant 3 er ansatt innenfor en frivillig interesseorganisasjon rettet mot innvandrerkvinner.

3.4 Analyse

Jacobsen (2021) henviser til Glaser & Strauss (1967) som beskriver at det å analysere kvalitativ data dreier seg om «å lete etter en struktur i det ustrukturerte for å kunne forstå og muligens forklare hva som ligger i rådataene» (Jacobsen, 2021, s. 142). Rådata vil her tilsvare de transkriberte intervjuene. Intervjuguiden jeg brukte inneholdt en inndeling av ulike temaer, som gjorde at jeg allerede hadde noen temaer klare etter jeg hadde transkribert intervjuene. Likevel var det enkelte temaer som dukket opp i ulike deler i intervjuene og dette måtte systematiseres. I analysen valgte jeg fargekoding av de ulike temaene. Eksempelvis var funn knyttet til sosialarbeiderens rolle og kompetanse under én farge. Videre systematiserte jeg disse funnene til eksempelvis personlig kompetanse og flerkulturell kompetanse for en klarere tematisk struktur. En slik tematisk bearbeiding av transkriberingene vil gi oss en systematisk oversikt når vi skal bruke disse funnene for å besvare den aktuelle problemstillingen. (Dalland, 2020, s. 94-99)

3.5 Studiens troverdighet

3.5.1 Validitet

Validitet i kvalitative forskningsprosjekt omhandler om man har undersøkt det som var tenkt å undersøke. En kan også bruke begreper som gyldighet, troverdighet og overføringsverdi. Det er viktig å være bevisst på hvordan ulike forhold kan styrke eller svekke forskningsprosjektets validitet. Å undersøke tidligere forskning, relevant teori og metodelitteratur kan bidra til en styrket validitet. Før jeg gjennomførte intervjuene satt jeg meg inn i diverse litteratur på området. Validitet dreier seg også om å se på egen prosess med et kritisk blikk. Dette gjelder både gjennomførelsen av intervjuene, men også tolkningen og fremstillingen av det som ble sagt i intervjuene. Jeg forsøkte å stille min forforståelse til side i tolkningen av min data, men en må ikke se bort fra at analysen vil bli fortolket på bakgrunn av egne tanker rundt temaet. (Krumsvik, 2014, s. 151-154)

Som nevnt kan en også bruke begrepet overføringsverdi i vurderingen av en oppgaves validitet. Kvalitative undersøkelser har sin styrke i muligheten for å gå i dybden og inn på detaljer, men det er imidlertid begrenset hvorvidt en kan generalisere intervjufunnene. Det er først og fremst i kvantitative forskningsdesign at en kan snakke om en generaliserbare funn, men her er det en utfordring med at funnene blir for overfladiske og lite tilpasset den enkelte. (Jacobsen, 2021, s. 72-73). Min studie har kun tre informanter, og dette vil naturligvis føre til en begrenset mulighet til å generalisere funnene. Imidlertid er alle informantene erfaringsrike fagfolk med bred kunnskap om integreringsfeltet og om kvinner med innvandrerbakgrunn. Dermed vil jeg argumentere for at min studie har en viss form for overføringsverdi.

3.5.2 Reliabilitet

I kvantitativ metode dreier reliabilitet seg om forskningens etterprøvnbarhet. I kvalitative undersøkelser vil det heller dreie seg om transparens, der en gjør det tydelig for leseren hva en har gjort i sitt forskningsprosjekt. Oppgavens reliabilitet vil dermed omhandle oppgavens pålitelighet. I et intervju dreier reliabiliteten seg ofte til spørsmålene som ble stilt. Vurderinger må eksempelvis gjøres i forhold til om spørsmålene var tydelige, og om de var åpne eller ledende. Utformingen av spørsmålene og måten de ble stilt på, kan være med på å forme informantenes svar.

Reliabiliteten i funn fra et intervju kan styrkes ved at det eksempelvis er to ulike personer som transkriberer og koder funnene. I mitt forskningsprosjekt var det kun jeg som transkriberte og analyserte intervjufunnene, og det kan dermed stilles spørsmål rundt oppgavens pålitelighet. Krumsvik (2014) henviser til Fog (1994) som presiserer at ved flere intervjuer er det viktig å være konsistent i gjennomføringen av de ulike intervjuene. Jeg forsøkte dermed å stille de samme spørsmålene til informantene. Det fremgår imidlertid av et åpent, semistrukturert intervju, at intervjuet og spørsmålene vil bli delvis styrt av det informantene svarer og hva de legger vekt på. Jeg gikk over intervjuguiden min i slutten av intervjuene for å se til at jeg hadde stilt alle spørsmålene jeg planla å stille, for å sikre en viss konsistens. (Krumsvik, 2014, s. 158-159)

3.6 Metodekritikk og etiske vurderinger

Kvalitativt design fungerer svært godt når en ønsker å utforske et fenomen, med ønske om unike og nyanserte beskrivelser. I sosialfaglig kontekst er dette viktig, da en oppnår en mer helhetlig forståelse og setter individet i sin situasjon. Imidlertid har kvalitative metoder også sine ulemper. Det er som sagt for eksempel vanskelig å generalisere funnene som blir gjort i en slik studie. På lik linje som at jeg som student har mine tanker i forkant av intervjuene, har også informantene sin forforståelse. Med så få informanter som dette forskningsprosjektet har, er det en risiko for at informantenes personlige tanker påvirker store deler av intervjuet. Likevel var svarene fra alle tre informantene preget av mye av de samme erfaringene. Intervjufunnene kan dermed vurderes som pålitelige og faglig begrunnet. Det foreligger også en risiko i analysefasen, da det er flere ledd med fortolkninger som vil påvirke sluttresultatet. Det er viktig å være kritisk til egen fortolkning av funnene, og kontinuerlig vurdere hvordan egen forståelse virker inn på analysen. (Jacobsen, 2021, s. 72)

Som studenter må vi gjennomføre vårt prosjekt etter samme forskningsetiske retningslinjer som forskere. (Rienecker & Jørgensen, 2013, s. 175). I en bacheloroppgave som denne der jeg valgte å gjennomføre intervjuer for å besvare min problemstilling, er det viktig å ha kunnskap om hva forskningsetikk innebærer. Dalland (2020) hevder at «etiske overveielser og ryddig bruk av personopplysninger er en forutsetning for et godt samarbeid med de menneskene som bidrar med sine erfaringer og opplevelser» (s. 169). Det var dermed viktig for meg at informantene følte seg trygge på at det som blir sagt blir behandlet på en god og riktig måte. Før intervjuene påminnte jeg informantene om deres rett til å trekke seg og å se, endre eller

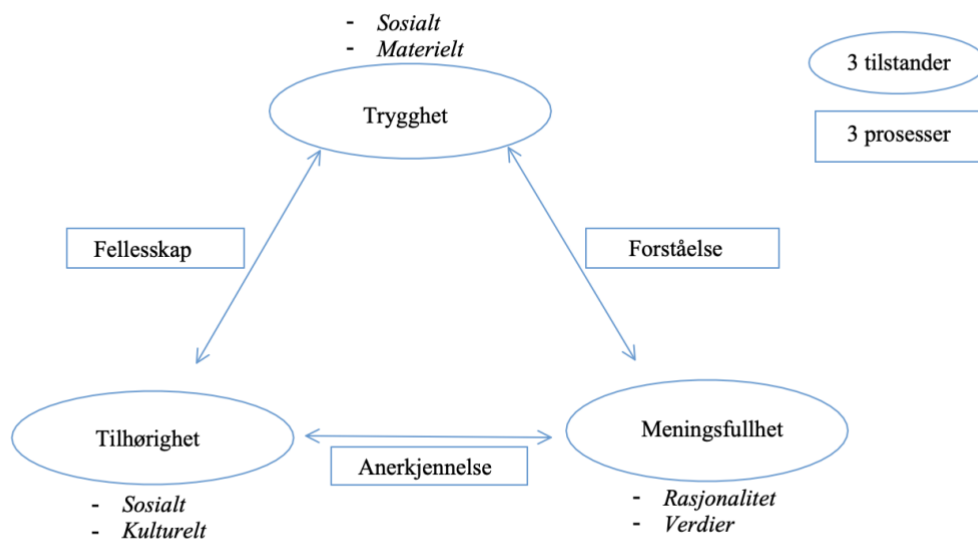
trekke deler av uttalelsene. Jeg forsikret informantene igjen før intervjuet at utsagnene ikke vil kunne spores tilbake til de, og de blir lagret som kodenavn uten personidentifiserbar informasjon. Det er også viktig å transkribere og gjengi intervjufunnene på korrekt vis. Noen av spørsmålene i intervjuguiden omhandlet tanker knyttet til innvandrerkvinnenes erfaringer. Jeg gjorde det tydelig at jeg ikke forventet at informantene kunne uttale seg på vegne av kvinnene, men heller dele deres mer generelle erfaringer,

4 TEORETISK RAMMEVERK

4.1 Teorier om grunnleggende behov

Schiefloe (2015, s. 130) henviser til den anerkjente behovspyramiden av Abraham Maslow (1943), som fremstiller menneskets grunnleggende behov i et hierarki der behovene på de lavere nivåene må være tilfredsstillt for at de høyereliggende behovene kan realiseres. Behov som mat, hvile og beskyttelse må her være en realitet før en retter søkelyset på sosiale behov som tilhørighet og videre anerkjennelse og selvrealisering. Behovet for selvrealisering plasseres på toppen av Maslows behovspyramide, og det dreier seg her blant annet om prestasjoner og å utnytte eget potensiale. De behov som blir eller ikke blir tilfredsstillt vil ha innvirkning på den enkeltes livskvalitet.

Maslows behovsteori er imidlertid blitt kritisert på ulike grunnlag. En innvending er at fremstillingen av behovsgruppene blir for statisk. Behovene på de ulike nivåene kan opptre samtidig og ved Maslows framstilling kan ulikheter blant individer undervurderes. Blant forskere foreligger det imidlertid en felles enighet om at Maslows behovspyramide presenterer viktige områder i menneskets liv. Schiefloe (2015) presenterer med det *behovstriangelet*, som et mer nyansert bilde og en utvikling av Maslows teori.

Figur 1: Schiefloes behovstriangel (Modell laget etter Schiefloe 2015, s. 131)

Grunnleggende i behovstriangelet er den gjensidige avhengigheten mellom behovene for trygghet, tilhørighet og meningsfullhet. Trygghet dreier seg om både den nåværende og fremtidige situasjonen, og har en materiell og en sosial side. Tilhørighet omhandler å «inngå i en større sosial og kulturell sammenheng» (Schiefløe, 2015, s. 131). Meningsfullhet innebærer å «se egen situasjon og atferd som rasjonell og verdimeessig riktig» (Schiefløe, 2015, s. 131). I tillegg til de tre behovslignende tilstandene, er det tre prosesser som også presenteres. Disse prosessene er fellesskap, forståelse og anerkjennelse. De fremstår «både som mål i seg selv og som nødvendige forutsetninger for trygghet, meningsfullhet og tilhørighet» (Schiefløe, 2015, s. 131). Fellesskap dreier seg delvis om samvær og interaksjon, og delvis om integrasjon og inkludering. Anerkjennelse fremmer den betydningen andre menneskers vurderinger av oss har for vårt selvbilde. Forståelse dreier seg om innsyn i sosiale, kulturelle og økonomiske kontekster som individet befinner seg i. Med behovstriangelet som grunnlag, kan en dermed beskrive menneskers grunnleggende behov som nært knyttet opp mot involvering i sosiale nettverk. (Schiefløe, 2015, s. 131-132)

4.2 Sosial kapital

Rønning & Starrin (2009) hevder at i alle samfunn forutsettes det en tilstedeværelse av en viss tillit for å kunne fungere. Som individer trenger vi at «at noen har stor tillit til oss, og at vi kan ha samme tilliten til dem» (s. 10). Det å etablere slike anerkjennende og tillitsbaserte nettverksrelasjoner er blant annet det sosial kapital dreier seg om. Det er flere måter å forstå og definere sosial kapital. I den helse- og sosialfaglige tilnærmingen til sosial kapital, kan de sosiale relasjonene forstås som det limet som holder og bringer folk sammen i sivilsamfunnet. (Starrin, 2009, s. 31). Schiefløe (2015) fremmer at det er gjennom relasjoner til andre at vi blant annet kan «få trøst og omsorg når vi befinner oss i situasjoner det er vanskelig å håndtere på egen hånd (og) andre kan også bistå ved å åpne dører, legge inn et godt ord for oss, eller øve innflytelse på beslutninger slik at vi kommer bedre ut enn vi ellers ville ha gjort» (Schiefløe, 2015, s. 91).

Slik det er redegjort for i behovsteoriene, er våre relasjoner til andre mennesker avgjørende for tilfredstillelse av våre grunnleggende sosiale behov. Det er som deltakere i meningsfulle sosiale fellesskap at vi trives og fungerer optimalt, og kan utvikle oss videre. Schiefløe (2015) henviser til en undersøkelse gjort av Dalgard & Døhlie (1998:104), som fant at «innvandrere med fremmedkulturell bakgrunn kom dårligere ut enn etnisk norske med hensyn til antall

venner, kontakthypighet, støtte, inntekt, arbeid, helse og allmenn tilfredshet.» (Schiefløe, 2015, s. 141). På bakgrunn av denne undersøkelsen, kan det argumenteres for å bruke kunnskap om sosial kapital for å belyse viktige deler av kvinnes integreringsprosess og hverdag. Som det også ble presentert i oppgavens innledning, presiserer regjeringen i sin strategi rundt hverdagsintegrering at mellommenneskelige relasjoner og nettverk er viktige i integreringen av innvandrere. (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2021).

Flere innvandrere trekkes mot grupper der en kan blant annet kan kommunisere på sitt morsmål og dyrke sin religion. Tradisjoner, kultur og felles etnisk bakgrunn er da en sentral del av disse nettverkene. Nettverkene kan kalles for parallelle nettverk, og kan være kilder for sosial kapital. Det er imidlertid ikke alle nettverk som vil bidra til økte ressurser og sosial kapital. En må dermed undersøke de enkelte nettverk og relasjonene som individet inngår i, for å vurdere hvilke nettverksrelasjoner som kan fungere som ressurser for vedkommende. (Larring & Stjernø, 2010, s. 53-63). For å kunne vurdere dette presenterer Schiefloe (2015) en kapitalkartlegging for å kartlegge den enkeltes sosiale kapital. Her også fremheves det at ulike tilknytninger og relasjoner kan utgjøre ulike ressurser. Det kan betegnes som nettverkets ressurstilgang. Han hevder at relasjonenes styrke må vurderes, og kartleggingen av dette «kan gi en indikasjon om hva slags og hvor mye ressurser en kan hente ut gjennom sine uformelle kontakter» (Schiefløe, 2015, s. 120-144).

4.2.1 Sosial kapital og samfunnsarbeid

De sosiale nettverk en person inngår i, fører til «økt samfunnsengasjement og økt evne til kollektiv handling» (Hutchinson, 2022, s. 24), og disse nettverkene er med på å skape tillit mellom samfunnets borgere. Sosial kapital dreier seg ifølge Hutchinson (2022) om gjensidige relasjoner som «knytter individene i et samfunn sammen» (s. 24). I Putnam (2002) refereres det til Hanifan (1916), som beskriver fordelene ved sosial kapital slik:

“When the people of a given community have become acquainted with one another and have formed a habit of coming together occasionally for entertainment, social intercourse, and personal enjoyment, then by skillful leadership this social capital may easily be directed towards the general improvement of the community well-being”
(Putnam, 2002, s.4-5)

Med dette ser vi hvordan sosial kapital kan forklares å bidra til forbedring av en gruppes livssituasjon, ved bruk av nettverkene som et middel på vei til målet. Denne økte handlingsevnen er en del av kjernen til samfunnsarbeid som arbeidsform i sosialt arbeid. Samfunnsarbeid omhandler en mobilisering av krefter og å «jobbe sammen med grupper som ønsker å bedre egen og andres livssituasjon» (Hutchinson, 2022, s. 14).

For sosialarbeideren i samfunnsarbeid er hovedoppgaven å være katalysator. Med henvisning til Ronnby (1992) beskrives katalysatorrollen som det å «stimulere mennesker til å endre sin situasjon, og gjennom denne prosessen selv utvikles» (Hutchinson, 2022, s. 17). I dette består sosialarbeiderens rolle av det å bidra til at de aktuelle brukergruppene styrker sin kompetanse, inngår i utviklingen og med det øker sin handlingsevne. Det dreier seg om en mobilisering av vedkommende sine ressurser. Videre beskriver Hutchinson at rollen som katalysator blant annet omfatter å være en støtte. Sosialarbeideren skal bidra til å styrke de aktuelle brukernes verdighet og støtte de i sin situasjonsendring. Hutchinson beskriver det som at brukerne «bør få hovedæren for seirene, mens sosialarbeideren går inn og deler nederlagene» (Hutchinson, 2022, s. 143). Essensen i samfunnsarbeid bygger på hjelp til selvhjelp, og at brukerne fortsetter sin utvikling etter endt samfunnsarbeid. (Hutchinson, 2022, s. 141-143)

4.3 Sosialarbeiderens kompetanse

Skau (2017) definerer det å være kompetent som «at man er *skikket eller kvalifisert* til det man gjør» (s. 57) og deler kompetansebegrepet videre inn i 3 deler som til sammen utgjør den profesjonelle kompetansen som helhet. Dette betegnes som kompetansetrekanten. Delene er gjensidig påvirkende og avhengig av hverandre, og består av teoretisk kunnskap, yrkesspesifikke ferdigheter og personlig kompetanse. (s. 58)

Teoretisk kunnskap omhandler faktakunnskaper og forskningsbasert vitenskap, og de yrkesspesifikke ferdighetene dreier seg om de praktiske ferdighetene, teknikkene og metodene som brukes i profesjonsutøvelsen. Den personlige kompetansen består av hvem vi er og «hvem vi lar andre få være i møtet med oss» (Skau, 2017, s. 60). Skau (2017) hevder at i arbeidet med mennesker er «personlig kompetanse ofte avgjørende for hvor langt man vil kunne nå med sine teoretiske kunnskaper og yrkesspesifikke ferdigheter» (s. 61), og jeg vil dermed gå nærmere inn på den personlige kompetansen.

4.3.1 Personlig kompetanse

Kleppe (2015, s. 142-149) hevder at ingen kompetanse er upersonlig, da vi som mennesker alltid vil inngå i arbeidet på en personlig måte. Dette er spesielt relevant i det sosiale arbeidet der det ikke er tilstrekkelig å la tilegnet seg mye kunnskap eller å være god samtaleteknisk. Det er avgjørende at sosialarbeideren er i stand til å være personlig i det mellommenneskelige arbeidet. Vi skiller imidlertid mellom det å være personlig og å være privat. En kan være personlig uten å være privat, ved at en fremtrer med deler av seg selv. Den fullstendige helheten av den du er som person, hører ikke til i den profesjonelle sfæren, men i uformelle nettverk som familiekontakter og venner.

4.3.2 I, med og gjennom relasjoner

Det grunnleggende i sosialt arbeid er det sosiale, og «det sosiale kan forstås som noe relasjonelt med ulike nyanser» (Levin & Ellingsen, 2015, s. 112). En kan betegne sosialt arbeid som å jobbe i, med og gjennom relasjoner. Å arbeide *i* relasjoner dreier seg om at vi alle er individer som inngår i en relasjonell og sosial sammenheng. Det å arbeide *med* relasjoner handler om den aktuelle brukerens relasjoner og deres kontekst. Arbeidet *gjennom* relasjoner omhandler relasjonen mellom bruker og sosialarbeider. (Levin & Ellingsen, 2015, s. 112-116)

4.3.3 Interaksjonsmodellen

Shulman (2003) presenterer interaksjonsmodellen, som baserer seg på det interaksjonelle perspektivet utviklet av William Schwartz. Med interaksjonsmodellen som bakteppekunnskap, fremhever Shulman at uansett hvilken brukergruppe det er snakk om, skal alle «bli betraktet i lys av interaksjonen med de sosiale omgivelsene og ut fra en innsikt i hva som er deres potensielle sterke sider» s. (Shulman, 2003, s. 33)

Det er tre sentrale ideer som er grunnleggende for interaksjonsmodellen. Først tar Shulman (2003) for seg *symbiosen mellom menneske og omgivelser*, og forklarer symbiose som et begrep for å beskrive «individets og systemenes gjensidige behov som viktige for den enkelte» (Shulman, 2003, s. 34). Det vil eksempelvis gagne både den enkelte innvandrerkvinnen og samfunnet at kvinnen lever et aktivt, deltakende liv i sin integreringsprosess. Her presenteres også *toklient-ideen*, som dreier seg om at som sosialarbeider er det ikke bare den personen foran deg på kontoret som er din bruker, men du

har til enhver tid to brukere. Dette kan eksempelvis være personens familie eller andre nære relasjoner. (Shulman, 2003, s. 33-38). Også Skytte (2019) fremmer dette, med henvisning til Johnson (1998) som hevder at en individorientert innfallsvinkel kan bidra til at en vender blikket vekk fra det fellesskapet og de relasjonene som individet inngår i. Det tradisjonelle sosiale arbeidet kritiseres dermed i den forstand at en retter sitt fokus mot individet, og arbeidet tilrettelegges kun rundt den personen en møter, mens relasjoner i individets kontekst kan bli oversett.

Videre dreier den andre antakelsen seg om at det gjensidige forholdet blir *systematisk blokkert av ulike hindringer*. Shulman (2003) presenterer tre mulige blokkeringer. Første blokkering dreier seg om at «menneskelige sosiale systemer blir mer og mer komplekse» (Shulman, 2003, s. 38). Det henvises til ulike familiedynamikker, ettersom at begrepet *familie* ikke nå nødvendigvis dreier seg om den typiske familien med mor og far som bor sammen med barna. Hverdagen som forelder i Norge i dag er kompleks, og blokkeringer «oppstår ofte som en utilsiktet konsekvens av at systemet er slik det er» (Shulman, 2003, s. 40). Andre blokkering omhandler at interessene til enkeltindividet og de systemene som omringer de, ikke alltid stemmer overens. En må iblant sette sine egne interesser til side for allmenninteressen i samfunnet, som kan være til hinder for det symbiotiske forholdet. Den tredje blokkeringen omhandler *problemer i mellommenneskelig kommunikasjon*. Mange har utfordringer knyttet til det å snakke om egne følelser. At samfunnets sterke normer er såpass inngripende i forholdene mellom mennesker, kan føre til at en gjensidig forståelse av en situasjon blir vanskelig. Oppsummerende henvises det til Schwartz som begrunner behovet for det sosiale arbeidet med at «det så lett kan oppstå blokkeringer som gjør det vanskelig å se den gjensidige avhengigheten mellom individet og viktige systemer i omgivelsene» (Shulman, 2003, s. 42). Sosialarbeideren er særlig egnet til å inngå som en hjelpende tredjepart mellom individet og systemet.

Tredje grunnleggende antakelse dreier seg om at hvert menneske har sitt potensiale og evner å «handle ut fra egne interesser» (Shulman, 2003, s. 42). Dette er grunnleggende prinsipper i det sosiale arbeidet. Vi som sosialarbeidere må ha troen på at «den enkelte eller systemet er i stand til å gjøre framskritt til sitt eget beste» (Shulman, 2003, s. 43). Videre vil det, under denne antakelsen, innebære at en stiller et krav om egeninnsats overfor brukeren. Det er imidlertid viktig at dette kravet stilles parallelt med god støtte. Shulman betegner dette som

«et empatisk krav om egeninnsats» (Shulman, 2003, s. 43), og at systemet også må stilles liknende krav.

4.4 Flerkulturell kompetanse og kultursensitivitet

I arbeidet med mennesker med innvandrerbakgrunn er begreper som flerkulturell forståelse, kulturkompetanse og kritisk refleksjon sentrale. I det flerkulturelle samfunnet som Norge er, stilles det krav til en flerkulturell kompetanse hos profesjonene. Thorbjørnsrud (2009) fremhever imidlertid at «i den offentlige diskurs er det ofte uklart hva slags innhold denne typen kompetanse bør ha» (Thorbjørnsrud, 2009, s. 201). Med henvisning til Williams (2006), beskrives kulturkompetanse som å «tilegne seg faktakunnskaper om andres kulturelle tradisjoner» (Rugkåsa, 2018, s. 180), og videre anvende denne kunnskapen for å kommunisere og samhandle med brukere av annen kulturell bakgrunn enn en selv.

Med henvisning til Jåvo (2010) presenteres en beskrivelse av kultursensitiv kommunikasjon. Det dreier seg ifølge Jåvo om å «forstå *når og hvordan* kulturelle forskjeller påvirker» (Rugkåsa, 2018, s. 183) den sosiale interaksjonen. Dette samsvarer med Berg (2015) sin beskrivelse av kultursensitivitet, som beskriver det som å «forstå hvordan virkeligheten kan oppleves ulikt, og hvordan misforståelser lett oppstår når erfaringsbakgrunn og referanserammer er forskjellige» (Berg, 2015, s. 245). Berg påpeker imidlertid at det også dreier seg om noe mer omfattende enn dette, og at «det handler om *sensitivitet i bred forstand*» (s. 245).

Med henvisning til Sluzki i Skytte (2019) kan det by på utfordringer for familien at barna tilegner seg det nye samfunnet raskere og i større grad enn foreldrene. Det er naturlig at barna i familien har økte muligheter til dette. Barna utvikler sine nettverk i barnehagen, på lekeplasser, i nabolaget og på skolen. Foreldrene har ikke tilgang til de samme arenaene for utvikling av nettverk, og «det kan føre til kultursammenstøt innenfor familiens egne rammer» (Skytte, 2019, s. 156). For kvinner spesielt, henviser Djuve et al. (2011, s. 7) i sin rapport til evalueringer av introduksjonsprogrammet, som påpeker at kvinnelige deltakere ikke har noen målbar effekt etter deltakelse i introduksjonsprogrammet. Den tradisjonelle dynamikken mellom barna og moren kan dermed møte på kollisjoner. En sensitivitet knyttet til slike endringer i familiedynamikken, kan dermed være viktig for å fange opp helheten av familiens

situasjon. Også Hansen (2013, s. 51) fremhever dette, og beskriver at dette skillet mellom generasjonene i familien kan føre til en endring av maktposisjonene i familien.

Bø (2017, s. 72-80) hevder at kjennskap til kultur og bakgrunn er viktig, men at kulturkompetanse imidlertid også må omhandle et kritisk og bevisstgjørende blikk på ens egne verdigrunnlag og normative tattfor-gitter. Dette trekker også Berg (2011) fram om 'vi-dem' begrepet. Hun beskriver at i dette ligger det en innebygd tanke der noen er utenfor, mens andre er innenfor. Det omfatter videre at en gruppe som identifiserer seg som 'vi' aksepterer 'dem', men bare dersom «det ikke rokker ved 'våre' grunnleggende verdier, og så lenge det er 'vi' som har definisjonsmakten» (Berg, 2011, s. 51). I sine undersøkelser blant sosialarbeidere fant Bø (2017) at sosialarbeiderne uttrykte at de savnet kunnskap om 'de andre'. Det var imidlertid lite etterspørsel etter redskaper for å bli mer bevisst på hvordan deres egen forståelse kan innvirke på arbeidet. Med en slik tilnærming til 'de andre' kan en risikere at arbeidet baserer seg på en kulturalisering av situasjonen. Kulturalisering kan forklares som de prosesser der brukerens situasjon blir forstått med utgangspunkt i en generalisert oppfatning av kultur, som videre kan føre til at kultur «tillegges en overdreven betydning på bekostning av andre aspekter» (Rugkåsa et al., 2015, s. 3). Rugkåsa (2018, s. 180-183) presenterer også et kritisk blikk i diskurser knyttet til kulturkompetanse, og stiller spørsmålet om det kan bli så mye kultursensitivitet at det overser sentrale deler i menneskets liv, og at det blir et overdrevent fokus på 'de andre'.

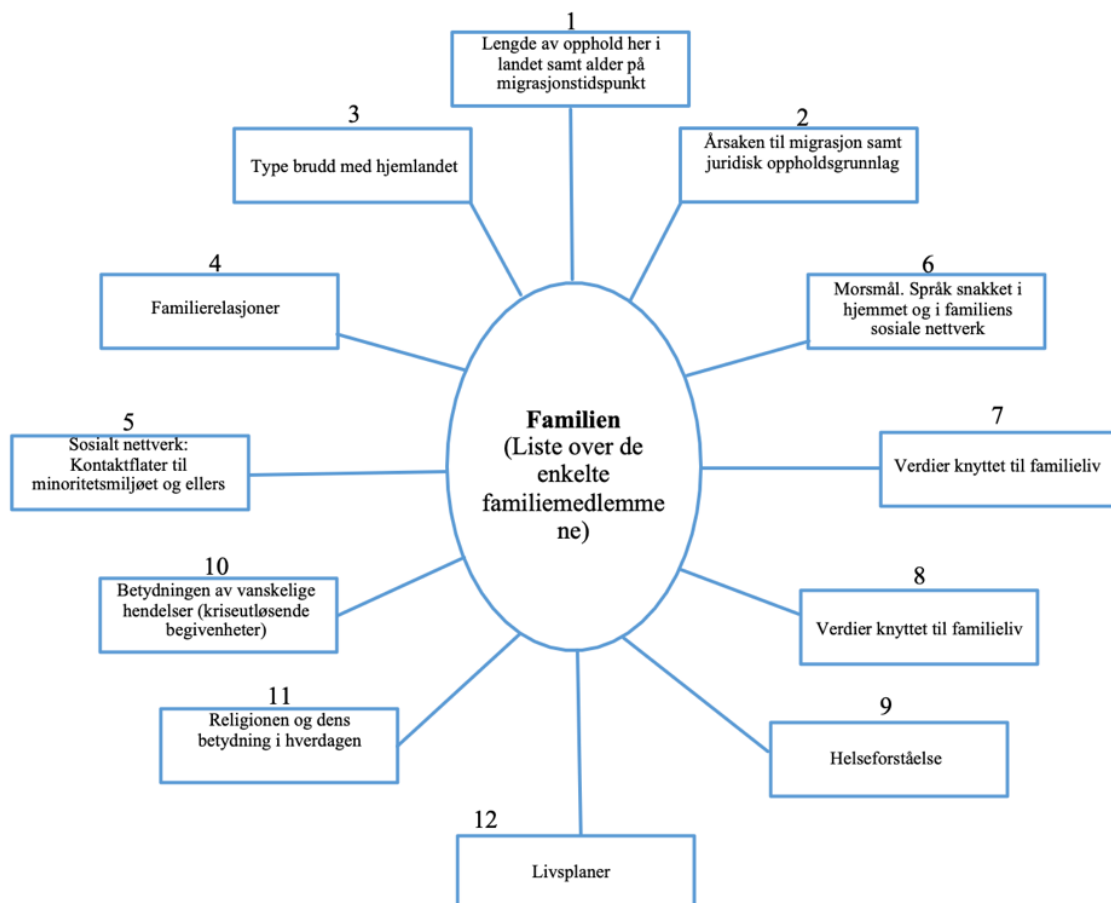
4.4.1 Kulturagrammet

Med utgangspunkt i å fange opp helheten har Skytte (2019) utarbeidet en modell på bakgrunn av Elaine Congress (1994) ved navn *Kulturagrammet*. I det tradisjonelle fokuset på individer i det sosiale arbeidet kan man risikere å overse viktige områder ved individets kontekst og tilhørighetsforhold. Skytte (2019) henviser til Johnson (1998) og beskriver:

«Når individets sosiale tilhørighetsforhold ikke inngår i sosialarbeiderens verdensbilde, er det spesielle behov som ikke blir trukket inn i den forbindelse, og det som ikke blir etterspurt, ytes ikke og registreres ikke. Det som ikke registreres, blir heller ikke tatt hensyn til i planleggingen. Det det ikke tas hensyn til i planleggingen,

blir det heller ikke satt av ressurser til. Og det som ikke er tilgjengelig, er det ingen som tenker på å spørre etter» (Skytte, 2019, s. 283)

Modellen har til hensikt å oppsummere ulike elementer ved familiekulturen i en konkret familie, som sosialarbeider kan bruke ved analysering av denne. Skytte (2019) hevder at «Kulturagrammet er en modell som setter søkelyset på det enkelte individet og på den enkelte families kulturelle særtrekk» (Skytte, 2019, s. 105). Modellen kan på den måten fungere som et redskap for å unngå egenskapsforklaringer hos den enkelte, og heller rette sin oppmerksomhet til situasjonsforklaringer, og på den måten unngå å handle ut fra stereotypiske oppfatninger. (Skytte, 2019, s. 105)

Figur 2: Kulturagrammet (Modell laget etter Skytte 2019, s. 114)

Kulturagrammet har familien som midtpunkt, omgitt av 12 punkter som angår familien. Alle delene kan være viktige å undersøke for å få grep om individet og familiens livssituasjon og hvordan de oppfatter sin egen situasjon. Skytte (2019) hevder at i det sosiale arbeidet med minoritetsfamilier «er det en risiko for at majoritetssosialarbeideren ensidig legger vekt på familiens nettverk med majoritetsborgere» (Skytte, 2019, s. 110) og at sosialarbeideren da kan risikere at andre sosiale nettverk, slik som kontakter innen minoritetsmiljøer, blir oversett. Sosialarbeideren må selv foreta en skjønnsvurdering på hvilken informasjon som er nødvendig og relevant å hente inn. (Skytte, 2019, s. 105-114)

5 PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING

Presentasjon av funn og drøfting av disse plasseres her under samme kapittel for bedre flyt i oppgaven, framfor å presentere dette separat. Her vil intervjufunnene presenteres og diskuteres inndelt etter tema.

5.1 Familie

Alle tre informantene la vekt på kvinnenens rolle som mor. I intervjuene ble familien ofte brakt frem allerede i første spørsmål angående deres umiddelbare tanker om kvinnene. Før videre drøfting må det tydeliggjøres at ikke alle voksne kvinner med innvandrerbakgrunn vil være mødre, og at gruppen også omfatter de uten barn og familie her i Norge. I intervjuene ble familie og morskap imidlertid mye brakt fram, noe som kan si oss at mange av kvinnene som informantene møter i sitt arbeid inngår som mor i en familiekontekst. Derfor anses familie som en viktig del av denne besvarelsen. Det kom tydelig frem at disse kvinnene er viktige for hele familien, og informant 2 sa:

«Hvis du sikrer en kvinne, sikrer du hele familien. Fordi mor har en veldig stor rolle i familien, så det må du trygge. Hvis mor ikke er trygg, knekker det overalt»

Et ønske om mer oppmerksomhet rettet mot familien innenfor sosialt arbeid kom fram hos både intervjuperson 1 og 2 ved spørsmålet om de ønsket å tilføye noe i slutten av intervjuet. Blant annet ble ICDP fremhevet. ICDP står for International Child Development Programme, og er «et enkelt, helsefremmende og forebyggende program som har som mål å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge. Det retter seg mot omsorgsgivere og skal styrke deres omsorgskompetanse.» (ICDP Norge, u.å.). Intervjuperson 2 presiserte at foreldreveiledning nå kommer inn i introduksjonsprogrammet som følge av den nye integreringsloven, men uttrykte også et ønske om at ICDP kunne gått parallelt med dette. Ønsket om å få dette inn tidligere i løpet, ble begrunnet med målet om å trygge foreldrene i sin rolle, i stedet for å være usikre foreldre for barna. Intervjuperson 2 fremhever at en betryggelse i tidlig fase kan forebygge en ubalanse i familiedynamikken, ved at:

«Der hvor barnet skjønner at forelder ikke er trygg, så snur rollene, og barna begynner å være foreldre og lede foreldre, dynamikken endrer seg»

Ønsket blant fagfolkene på flyktningtjenesten om et større fokus på familien, kan ses i sammenheng med det kritiske blikket på den tradisjonelle individrettede tilnærmingen fra Skytte (2019, s. 283) og toklient-ideen presentert av Shulman (2003). Enhver mors situasjon kan ikke forstås utelukkende med en individorientert tilnærming, og slik er det naturligvis da også i arbeidet med innvandrerkvinnene. De utfordringer som oppstår på individnivå hos kvinnen, vil ofte få konsekvenser innad i familien. Tilsvarende vil utfordringer i familierelasjoner påvirke den enkelte som blir berørt. Informant 1 la vekt på dette, og sa at i det relasjonelle arbeidet dreier det seg ikke kun om relasjonen mellom meg (sosialarbeider) og den andre, men *«også om de relasjonene som den personen står i»*. Dette dreier seg dermed om det å jobbe i, med og gjennom relasjoner. I denne sammenhengen omhandler det arbeidet *med* relasjoner, og å være bevisst de relasjonene kvinnen står i.

Med det ser vi hvordan en kan ta i bruk Kulturagrammet fra Skytte (2019, s. 105) som redskap i det sosiale arbeidet, da modellen både ser det enkelte individet og familien, med sine særtrekk. Den kan fungere veiledende i undersøkelsen og analysen av en familiestruktur, og kan fremheve deler av kvinnen og familiens livsverden og kontekst som ellers ikke ville bli satt søkelys på. Modellen kan fungere som et bindeledd mellom teori og handling, og opptre som veiledende i hvordan vi skal håndtere situasjonen. Det er imidlertid viktig å ikke lene seg for mye på modeller og manualer i arbeidet med mennesker, da vi kan risikere å overse sentrale områder ved menneskets situasjon. Ingen familiesituasjon eller individer er like, og vi må derfor vurdere og tilpasse arbeidet til den konkrete personen i dens konkrete situasjon. (Kleppe, 2015, s. 140)

5.2 Gruppens styrker

Det var tydelig fra alle informantene at disse kvinnene bærer på mye ressurser. Informant 2 sa at: *«De kvinnene som kommer, de har med kunnskap, evnene sine, men det er ikke noe som synes skriftlig ... men de er rik på kunnskapene»*. Informantene la ikke vekt på å øke kvinnenenes kunnskaper eller ferdigheter, men heller å finne arbeidsmetoder som gjør at kvinnene kan ta i bruk de ressursene de allerede har. Det dreier seg blant annet om å anerkjenne deres erfaringer fra hjemlandet, og bevisstgjøre kvinnene i forhold til at dette også er nyttige erfaringer i det nye samfunnet. Dette ble blant annet begrunnet med at vi ikke må overvelde kvinnene med alt det nye de må lære seg, men heller hente fram det de har og undersøke hvordan det kan brukes i kvinnens nye kontekst. Det ble nevnt eksempler som at

kvinnene selv ser på seg selv som *bare* en hjemmeværende mor, og har da behov for støtte og anerkjennelse for å innse selv at det krever mye kunnskap og ferdigheter for å fylle denne rollen. Hun har verdifulle erfaringer, og hennes evner er nyttige. Informant 2 uttrykte at det er sterke følelser å se kvinnene i sin utvikling:

«Fra min egen erfaring så ser jeg at de fleste kvinnene bare blomstrer. De vil komme seg ut, gjøre noe, oppdage noe ... Det er veldig sterke følelser. Jeg er stolt av de»

Vektleggingen av anerkjennelse og å bevisstgjøre kvinnene på hva de selv har å bidra med, henger sammen med de behov som plasseres høyest på rangstigen i Maslows behovspyramide. I Schiefloes behovstriangel ser vi også anerkjennelse som en betydningsfull prosess for individets selvbilde og livskvalitet. Arbeidet med å anerkjenne og støtte kvinnene i deres ressurser og erfaringer, er viktig for deres tilfredsstillelse av slike behov. (Schiefloe, 2015, s. 130-132)

Kvinnenes styrker og ressurser kan vi videre se i sammenheng med tredje grunnleggende antakelse innenfor interaksjonsmodellen av Shulman (2003). Prinsippet om at den enkelte er i stand til å utnytte sitt potensiale i et fellesskap er grunnleggende i det sosiale arbeidet. Her er det imidlertid viktig at både sosialarbeideren og kvinnen selv spiller en aktiv rolle. Informant 2 fremhevet at en må huske at kvinnene selv må bidra, og at vi som sosialarbeidere har den rollen å finne arbeidsmetoder som fører til at kvinnene kan delta i samfunnet. Informanten uttrykte at *«integrering er ikke bare det at du kan norsk eller kan systemet. Men også hva du gjør for å være en del av samfunnet og bidra med det de kan»*. Dette samsvarer med det empatiske kravet om egeninnsats i interaksjonsmodellen, der det er sentralt at sosialarbeider innehar en støttefunksjon. (Shulman, 2003, s. 33-44). Dette faller også innenfor styrkeperspektivet innenfor sosialt arbeid, som setter et søkelys på ressurser framfor svakheter. (Kleppe, 2015, s. 140)

Selv om denne besvarelsen ikke vil gå i dybden på arbeid og utdanning som virkemidler i kvinnenes integrering, ble disse temaene nevnt av informantene i ulike sammenhenger. For å tydeliggjøre intervjufunnene knyttet til kvinnenes styrker og ressurser, vil det her kort drøftes måten kvinnene blir omtalt i strategier og utredninger slik som Røysum (2016) presenterer. Hun hevder at likestillingsdiskursen og måten innvandrerkvinner blir omtalt i politiske

dokumenter, «tildekker en diskurs om at minoritetskvinner kan ha svak arbeidsmoral» (Røysum, 2016, s. 158). Alle informantene i mitt forskningsprosjekt var tydelige på at, i deres erfaring er kvinnene ofte svært motiverte for utdanning og arbeid. De ønsker å lære, de ønsker å jobbe og de ønsker å bli integrert. Informant 1 sa:

«Det å få lov til å jobbe, og å få lov til å delta ... Mange kvinner setter veldig pris på det og er superklar for det»

Å tillegge kvinner med innvandrerbakgrunn egenskaper som mennesker med svak arbeidsmoral, vil tone ned det faktum at det i stor grad er strukturelle barrierer som hindrer kvinnene fra et aktivt yrkesliv. (Røysum, 2016, s. 158). Slike barrierer samsvarer med de ulike hindringene, presentert av Shulman (2003, 38-40) i interaksjonsmodellen. En kvinne med store omsorgsoppgaver, slik som innvandrerkvinner ofte har, kan bli hindret i å delta i det moderne arbeidslivet. Første blokkering dreier seg om nettopp dette.

5.3 Gruppens utfordringer

Til tross for sine mange styrker og ressurser, står de voksne kvinnene med innvandrerbakgrunn overfor flere utfordringer i hverdagen.

Som nevnt er familien svært viktig for disse kvinnene, og utfordringer knyttet til temaet vil her bli videre utdypet. Flere av informantene delte erfaringer rundt det at kvinnene kan bli usikre på sin rolle som forelder når de kommer til et nytt land og en ny kultur. Informant 2 var opptatt av at vi som sosialarbeidere må trygge de i foreldrerollen, og gjøre det klart for kvinnene at *«er du forelder i Syria, er du forelder i Norge»*. Det er imidlertid også viktig å erkjenne at det å være forelder i en ny kultur og et nytt system vil by på utfordringer. Slik som Sluzki beskrev i Skytte (2019) kan ulikheter mellom familiegenerasjonenes tilpasning i samfunnet, føre til kultursammenstøt. Informant 1 sa:

«De har gjort mye for å beskytte barna sine ofte gjennom en vanskelig situasjon, så svakheten kan jo være det å klare å finne den måten å hjelpe barna sine her i Norge ut fra denne rammen ... de har kommet til et nytt system, og her er samfunnet organisert på en litt annen måte enn i andre land»

Som nevnt i teoridelen kan det at barna lærer seg språket raskt, og tilpasser seg den nye kulturen og væremåten, oppleves for familien som et skifte i forhold til hvem som har makt. Det tradisjonelle familiehierarkiet kan oppleve endringer i familiemedlemmenes rangeringer, der barna har tilpasset seg og tilegnet seg kunnskap i større grad enn foreldrene. (Hansen, 2013, s. 51). Dette kan oppleves som svært utfordrende for mor og far, og muligens en svekket følelse av å kunne bruke seg selv og være til stede for barna sine. Informant 1 påpekte at det er svært viktig for kvinnene at barna og familien har det bra og mestrer hverdagen.

Informanten sa at *«for å kunne veilede sine egne barn for eksempel, så må du forstå noe av samfunnet rundt dem, og for å forstå det må du kanskje ha språk»*. Et samfunn som da er organisert annerledes enn det kvinnen da er vant med, og som snakker et annet språk, kan det være utfordrende for kvinnen å se hva hun kan bidra med for familien. Dette må en være bevisst når en møter voksne kvinner med innvandrerbakgrunn som lever innenfor en familiekontekst.

Å ikke beherske språk, var også vektlagt av informant 3, som formidlet at mange av kvinnene som kommer til deres organisasjon er kvinner med lite eller ingen skolegang, og med mangelfulle språkkunnskaper. Utfordringen med å lære seg et nytt språk i seg selv er krevende, og det vil da være en enda større utfordring å lære seg å lese og skrive på et nytt språk når du ikke kan lese og skrive på ditt eget morsmål. Voksne har vanskeligere for å lære seg nye språk, sammenlignet med de yngre. (Varvin, 2015, s. 191). Det må tydeliggjøres at noen er tilfreds med å kun omgås i familiære nettverk og føler ikke behovet for å lære seg norsk. Andre opplever imidlertid det å ikke beherske språket som svært utfordrende. Varvin (2015) hevder at det å måtte beherske et nytt språk for å klare seg *«medfører uunngåelig psykologisk stress og utrygghet»* (Varvin, 2015, s. 191). Språk dreier seg videre om muligheten til å ta del i den offentlige arenaen. Informant 1 tok opp dette med å være engasjert i nyhetsbildet og i politikken, og sier at *«det å holde seg oppdatert, å følge med og delta. Det er kanskje mer krevende for kvinner for de er kanskje ikke vant med det»*. Det stilles med det flere nye krav til deres rolle i samfunnet, som tidligere kanskje ikke er vant med å gi uttrykk for sine meninger og behov. Denne forandringen i rollen som kvinne og samfunnsborger kan ta tid, og det må vi som sosialarbeidere være bevisst. (Varvin, 2015, s. 191-195)

Også kvinnes omsorgsoppgaver i hjemmet ble trukket fram i intervjuene. Informantene snakket om at flere av kvinnene er alenemødre eller står ansvarlig for store deler av omsorgsansvaret. Det er gjerne kvinnene som er hjemme om barna er syke, som medfører mye oppfølging som kan være krevende å sette seg inn i. Det går også utover deres deltakelse i introduksjonsprogrammet dersom det er kvinnen som er hjemme med barna. I tillegg til ansvaret for familien i Norge, kan det ifølge informant 3 være mye stress knyttet til bekymring for de i hjemlandet. Disse bekymringene kan gjøre at *«tankene går andre plasser»* og det kan bli utfordrende å fokusere på det som skjer her og nå. Mens det på den ene siden kan være stress og bekymringer knyttet til familie i hjemlandet, kan tilværelsen i Norge også by på utfordringer. Varvin beskriver det slik:

«Mange kan også føle skam over hvor store vanskeligheter de har møtt, og hvor lite av de håp og forventninger både de selv og familien har hatt, er blitt oppfylt. For noen kan dette føre til en slags pseudotilværelse der man må «late som om» alt er bra, samtidig som man sliter med å klare seg» (Varvin, 2015, s. 208).

Det kan oppleves som skamfullt at en ikke har klart å komme seg opp og fram i et rikt og velstående land som Norge, da det kanskje stilles forventninger fra nære og kjente om å kunne realisere sine mål. Som sosialarbeider i møte med kvinnene må en også ta høyde for at hun kan kjenne på et statusfall i tilværelsen som eksempelvis bruker på NAV, sammenlignet med å eksempelvis ha vært lærer i hjemlandet. (Varvin, 2015, s. 208). Anerkjennelse blir igjen fremhevet som avgjørende i det sosiale arbeidet med disse kvinnene. Det bildet kvinnen selv har av seg selv og sin posisjon i samfunnet, er avgjørende for hennes livskvalitet.

Sosialarbeidere må arbeide for å styrke kvinnes selvbylde og identitet. (Schieffloe, 2015, s. 130-132)

5.4 Motivasjon og behov

Ved spørsmål om hva som motiverer kvinnene, er det nok en gang familien som gjerne er viktig. Informant 1 beskriver det slik:

«Jeg tror at som mange andre er man mer opptatt av barna enn seg selv. Hvis det går bra med barna så går det bra med de voksne, og omvendt. Så jeg tror at motivasjonen

ofte er det å hjelpe ungene til å fungere. Og etter det kan man snakke om det å få til ting selv»

Det er med det beskrevet at en realisering av barnas behov har ofte førsteprioritet for mange av kvinnene, og først når barnas behov er dekket kan en tenke på sine egne. Mange innvandrere møter på utfordringer knyttet til det å utfolde seg og å realisere seg selv. Det kan eksempelvis oppleves som et kraftig statusfall for kvinnen å ha vært lærer i Syria, for så å ikke få anerkjent sin yrkeserfaring i Norge. Det kan dermed bli krevende å få muligheten til å bruke sin kunnskap og utnytte sine ferdigheter, slik som hun kunne i hjemlandet. Imidlertid har flere av kvinnene en fordel sammenlignet med menn i samme situasjon. Kvinnen har gjerne vært hjemmeværende husmødre i hjemlandet, og har gjennom denne rollen muligheter for å bli anerkjent på dette området. Hun kan fremdeles bruke sine evner og kunnskaper i omsorgs- og husarbeidet i Norge. (Skytte, 2019, s. 119-120). Dette behovet for selvrealisering plasseres øverst på Maslows behovspyramide, og omhandler som sagt det å utnytte sitt potensiale. At disse behovene blir tilfredsstilt vil påvirke kvinnens livskvalitet og utfoldelse. Til tross for at behovshierarkiet av Maslow er kritisert for å være for statisk, påpeker også Schiefloe (2015) at dette med anerkjennelse er svært viktig for synet vi har på oss selv.

Informant 3 sa at for mange av kvinnene er det jobb som er motivasjonen, og at mange har et ønske om å jobbe. Mange av kvinnene som kommer til deres frivillige organisasjon ønsker ikke å bare sitte hjemme, men de vil komme seg ut og gjøre noe. Informanten fremhevet også at det igjen er familien og barna som ofte er kvinnenes motivasjonsfaktor. Kvinnene med barn ønsker gjerne å følge opp barna på skolen, i form av å hjelpe til med lekser og å kunne forstå og delta på foreldremøter.

Flere av informantene påpekte at kvinnene uttrykker et behov for å ha litt mer ro, og å få lande litt:

«Jeg tror (...) mange av dem (..) opplever livet er litt stressende, sånn det er jo travelt i Norge. Og hvis du har små barn spesielt, så er det travelt, så kanskje sånn at hvis de kunne valgt selv så ville de kanskje hatt litt mer ro, ikke så mange avtaler de må på hele tiden, og en god fritid» (Informant 3)

Også informant 1 sa at: «*Jeg synes kanskje vi gir, spesielt de som kommer som flyktninger, litt liten tid til å lande før vi peser de av gårde i systemene våre*». Dette samsvarer med Skytte (2019, s. 168) som påpeker hvordan det politiske effektivitetspresset på sosialsektoren gir familien lite rom for ro og tid til å etablere seg. Slike effektivitetskrav setter til side det faktum at en omstilling slik som familien har gjennomgått medfører grunnleggende behov for å kunne samle ressurser, få betryggende informasjon og motta følelsesmessig støtte. I forhold til behovsteori er trygghet beskrevet som allmennmenneskelige behov, og i Maslows teori er behov som hvile og beskyttelse grunnleggende for videre behovstilfredstillelse. Trygghet som grunnleggende behov, presentert i behovstriangelet av Schiefloe (2015, s. 131), omhandler som sagt både den nåværende og den fremtidige situasjonen. Det er dermed behov for rom til å lande her og nå, for å kunne skaffe et skikkelig fotfeste i fremtiden.

5.5 Nettverk og sosial kapital

Alle informantene påpekte mangel på nettverk som en utfordring. Informant 1 sa dette om kvinnenes tilpasning til det nye livet i Norge: «*Når man ikke har noen rundt seg som naturlig gir råd om hvordan å gjøre det, så tror jeg det er en utfordring*». Her ser vi klare sammenhenger med teorier om sosial kapital, som beskriver at det er gjennom nettverk og gode relasjoner at en blant annet kan få råd, trøst og omsorg. (Schiefloe, 2015, s. 91)

Informantene snakket alle om at kvinnene ikke nødvendigvis hadde så mye venner i hjemlandet, men at det var slekta som utgjorde nettverket og fellesskapet. Dermed er det naturlig at de fortsetter å omgås med familien når de kommer til et nytt land. Det er med det viktig å påpeke at også familien kan være en ressurskilde til sosial kapital, da relasjoner innad i familien også kan bidra med ulike ressurser og støtte. (Nadim, 2017, s. 39). Informant 1 hadde inntrykk av at kvinnene etter 2 til 3 år utvider til å tenke nye kjennskap og venner, da de kanskje kjenner på et behov for en erstatning til slekta de tidligere var omgitt av. Informant 3 sa også at fritidsaktiviteter og oppsøking av nye nettverk gjerne kommer etter de har vært i Norge en stund.

Informant 2 fremhevet at «*når de flytter fra kulturen de er i, så lager de og kultur her å, så det blir mer gruppering når en tenker på fellesskap*». Dette kan en se i sammenheng med det Schiefloe (2015, s. 144) kaller for parallellsamfunn. Det finnes både fordeler og ulemper med slike lukkede nettverk. På den ene siden beskriver Schiefloe at disse nettverkene kan føre til

en trygghet og støtte for den enkelte, og at det for mange nye innvandrere kan være særlig verdifullt at de med lengre erfaring kan hjelpe de med forståelse rundt det offentlige støtteapparatet. Særlig for de som stiller svakt på språk og utdanning, slik som ofte kvinnene i innvandrergруппene gjør, spiller også trossamfunn en sentral rolle. Dermed er disse lukkede nettverkene viktige kilder for deltakerens sosiale kapital.

På den andre siden kan disse innadvendte nettverkene, med henvisning til Ødegård mfl. (2014), gjøre integrasjonsprosessen og mulighetene for kontakt med andre deler av samfunnet mer utfordrende. Schiefloe (2015, s. 141-145) henviser til Portes (1998) som beskriver hvordan en såkalt innkapsling i slike innadvendte nettverk kan ha negative konsekvenser. Blant annet kan slike nettverk ha «strengt normer om konformitet, og der det ikke aksepteres noen former for avvikende atferd (og) i mange innvandremiljøer er dette noe som særlig begrenser kvinners frihet og handlingsrom» (Schiefloe, 2015, s. 145). Dermed er det sentralt i sosialarbeiderens arbeid med innvandrerkvinner, at en undersøker hvordan kvinnens nettverk og relasjoner kan bidra til å styrke eller svekke hennes sosiale kapital og integrering. Da kan vi ta i bruk kapitalkartleggingen presentert av Schiefloe.

For å undersøke i hvilken grad vedkommende sitt nettverk er styrkende, kan vi se på ressurstilgangen i individets nettverk. Dette er viktig å undersøke, da nettverkets styrke og kvalitet vil ha avgjørende betydning for den enkeltes sosiale liv og livskvalitet. I motsetning til tillitsfulle og anerkjennende relasjoner, vil ressursvake nettverk utgjøre et dårligere grunnlag for håndteringen av utfordringer en møter gjennom livets faser. De første årene i et nytt land, er kvinnene med innvandrerbakgrunn i en sårbar situasjon og kan oppleve mye stress i hverdagen. Da er det viktig å undersøke hvilke ressurser kvinnen har i relasjonene og nettverket rundt seg. (Schiefloe, 2015, s. 20-21)

Når man da har kunnskap om sosial kapital, og har gjennomført en kapitalkartlegging, må man stille seg spørsmålet om hvordan vi kan bruke dette for å utvikle og styrke den enkeltes nettverksrelasjoner. Dersom man gjennom kartleggingen har kommet fram til at kvinnen har utfordringer knyttet til isolasjon og ensomhet vil et arbeid for å utvide nettverket være svært aktuelt. Schiefloe (2015, s. 157) snakker da om en kvantitativ økning. En kvalitativ økning derimot, dreier seg om de tilfeller der kvinnene eksempelvis mangler relasjoner som inneholder intimitet, støtte og fortrolighet. Det er kvaliteten på relasjonene som da må identifiseres og styrkes. Arbeidet rundt å kartlegge kvinnens sosiale kapital og verdifulle

relasjoner, kan vi se i sammenheng med det sosiale arbeidet som foregår i, med og gjennom relasjoner. Det er gjennom å arbeide med relasjoner at vi ønsker å identifisere og styrke kvinnens relasjoner. Her er det også svært viktig at kvinnen selv får uttrykke hvordan hun selv opplever sine relasjoner og sin kontekst. Det er kvinnen som er eksperten i sitt liv, og har dermed svært verdifull kunnskap som vi som sosialarbeidere aldri vil kunne tilegne oss. Kvinnen selv kan oppleve sine relasjoner i nabolaget totalt motsatt enn det vi som sosialarbeidere oppfatter de. (Levin & Ellingsen, 2015, s. 112-116)

Nettverksarbeid er sentralt innenfor styrkeperspektivet. Gjennom å innta et styrkeperspektiv i det sosiale arbeidet ser en på de ressurser som er til stede hos kvinnen selv og i nettverket hennes. Utover det eksisterende nettverket, vil styrkeperspektivet også være grunnleggende når en skal undersøke de ressurser som kan mobiliseres utenom. (Kleppe, 2015, s. 148). Nettverksarbeid er sentralt innen sosial kapital og samfunnsarbeid. Det dreier seg om å mobilisere ressurser, og her bruker man den sosiale kapitalen som kvinnen allerede har som et middel for å styrke nettverk og dermed en nettverksmobilisering. Styrkeperspektivet er også spesielt viktig i samfunnsarbeid, da målet er å «styrke individet og mobilisere den enkeltes krefter, engasjement og troen på at endring kan skje» (Hutchinson, 2021, s. 16)

Imidlertid må det igjen presiseres at dette er en sammensatt gruppe. Informant 2 la vekt på dette med at kvinnene også er flinke til å tilpasse seg i nye situasjoner. Selv om ensomheten kan være stor og du ikke har tanten din, naboen din eller venninnen din til å stille opp for deg, så sa informant 2:

«Vi skal ikke glemme at det finnes de som bygger relasjoner med naboene, som finner ut av det den veien. ... De er veldig flinke til å finne fram»

5.6 Sosialarbeiderens møte med kvinnene

Alle informantene var klare på at, i likhet med alle andre grupper, er dette svært ulike individer som ikke kan plasseres innenfor kun én kategori; eksempelvis som innvandrerkvinne. Det er dermed viktig at vi som sosialarbeidere ser disse kvinnene som mennesker med individuelle historier og livsverdener. Informant 3 la vekt på dette, og sa at *«det er viktig at du får med at det er stor variasjon i gruppa, ... altså vi er jo alle forskjellige i denne verdenen»*.

I likhet med alle andre brukergrupper, må vi som sosialarbeider være nysgjerrige på hvem denne personen er og hva vedkommende har å bidra med. Informant 2 fremhever et søkelys på å hente frem de ubevisste ressursene kvinnene besitter, og sier at vi som sosialarbeidere må bevisstgjøre kvinnen om at hun har noe å bidra med, og å vekke hennes indre motivasjon. Dette krever at vi som profesjonsutøvere og hjelpere møter kvinnen med en åpen og nysgjerrig tilnærming. Informant 2 la vekt på at: *«hvis vi ikke henter det de har, vet vi ikke hva de kan»*.

Alle informantene tok opp sosialarbeiderens støttefunksjon som en viktig faktor i den gode relasjonen og for det gode sosiale arbeidet. Informant 1 sa at *«å bare sitte og være en støtteperson i en samtale er kjempeviktig tror jeg»*, og informant 2 var opptatt av å trygge kvinnene i at *«jeg er her for deg. Ring meg»*. Dette samsvarer med Hutchinson (2022, s. 141-143) sin beskrivelse av å opptre som en støttefunksjon. I mobiliseringen av kvinnens ressurser, blir sosialarbeiderens rolle blant annet å støtte hun i hennes mobiliseringsarbeid.

5.7 Personlig kompetanse

Som nevnt er den personlige kompetansen en viktig del av den samlede kompetansen for en sosialarbeider. Dette kom tydelig frem i intervjuene, da alle informantene fremhevet hvordan det personlige i møtet med disse kvinnene er viktig for å skape et godt møte og en god relasjon. Informant 1 beskriver at det *«handler det jo litt om å fortelle litt om seg selv òg. Ikke bare (...) profesjonelt, men kanskje litt sånn meg som person òg, uten å bli for privat»*.

Alle informantene la også vekt på det å bruke god tid på det å bli kjent, og å skape tryggheten i relasjonen. Da krever det en slags ro og trygghet i deg som sosialarbeider, og det krever tålmodighet. Ved spørsmål om fagfolkene opplever at kvinnene har tillit til de, sa informant 2 at *«det er den personen jeg er som er det som gjør at en kan bygge tillit ..., personligheten, tilgjengeligheten, mottakeligheten, medmenneskeligheten og at jeg behandler de med respekt»*. Her ser vi en direkte sammenheng med Kleppe (2015) sin distinksjon mellom det å være personlig og privat i det profesjonelle arbeidet. Denne personlige kompetansen er som Skau (2017, s. 60-61) hevder, avgjørende i det sosiale arbeidet og det mellommenneskelige møtet med den andre.

5.8 Flerkulturell kompetanse og kultursensitivitet

Hvor viktig vurderer fagfolkene den flerkulturelle kompetansen og kultursensitivitet i arbeidet med kvinner med innvandrerbakgrunn? Informant 3 fremhever at *«uansett hvor du er nå så trenger du den kompetansen, og spesielt som sosionom når du skal møte folk»*. Som det ble gjort rede for i teoridelen, setter kulturkompetansediskursen imidlertid spørsmålsteget om hvor stor plass den flerkulturelle skal ta i arbeidet. Rugkåsa (2018, s. 180-183) introduserer dermed en kritisk tilnærming til dette. En viktig konsekvens i det flerkulturelle sosialfaglige arbeidet, kan dermed være at en for stor vektlegging av kultur i arbeidet kan, ifølge Rugkåsa føre til at sosialarbeidere ikke vurderer sin kompetanse som tilstrekkelig i møtet med brukere. Dette kan føre til usikkerhet og handlingslammede hjelpere.

Informant 1 ser gjerne mot likheter framfor forskjeller, og hevder at *«når vi snakker om det som er likt er det lettere for å kjenne seg trygg og søke sammen»*. Dette kan tyde på et fokus hos informanten på et felles 'vi' framfor å se på gruppen som 'de andre'. Ved spørsmål om kultursensitivitet, fremhever informant 1 at hver enkelt familie vil ha sin egen familiekultur og vil i sitt arbeid stille spørsmålet om:

«hvordan er det flerkulturelle i din familie? For hvis jeg har to norske familier, så kan jeg ikke gå ut ifra det, at jeg vet hvordan de har det hjemme heller. Jeg må gå inn og undersøke og spørre, ikke sant? Da må jeg være kultursensitiv»

Med det beskriver informanten at kultursensitivitet ikke kun omhandler arbeid med mennesker med annen kultur enn seg selv, og sier videre at *«vi må jo alltid være sensitiv på andre mennesker»*. Dette samsvarer med den brede definisjonen og tilnærmingen til kultursensitivitet som sensitivitet i bred forstand, presentert av Berg (2015, s. 245)

Det er imidlertid viktig å være bevisst at enkelte temaer kan være vanskelige å snakke om, og dette kan dreie seg om kultur. I enkelte kulturer er det ikke vanlig å snakke høyt om egne følelser og eventuelle psykiske utfordringer. Kvinner som er vant til at dette er temaer man ikke går inn på, kan oppleve det som et kulturelt overgrep å bli stilt overfor forventninger om å dele slike følelser. (Bø, 2017, s. 76). Informant 2 beskrev kultursensitivitet som et usynlig glass man forsiktig kan røre ved, men at dette bygger på tillit.

I det flerkulturelle arbeidet med mennesker som snakker ulike språk og har ulike språkkompetanse, er det viktig å forsikre seg om at vedkommende har en forståelse for det som blir snakket om. Informant 2 beskriver at en må undersøke om mottakeren har forstått det som ble sagt, og dersom det ikke virker slik må en prøve en ny tilnærming. «*Det handler om å møte de på det nivået de er*», sier informant 2.

En respekt for det enkelte individ og andre kulturer blir dratt fram som viktig i møte med kvinnene med innvandrerbakgrunn av informant 3. Da snakket informant spesielt om det å være bevisst på at en ikke kommuniserer det slik at «*norsk kultur er fasiten*». Respekt er grunnleggende for det sosiale arbeidet, og er en del av det etiske grunnlaget i FOs yrkesetiske grunnlagsdokument (Fellesorganisasjonen, 2019). Sammen med verdier knyttet til ikke-diskriminering skal sosialarbeider «styrke den enkeltes mulighet til å leve i samsvar med egne verdier» og skal unngå «urimelig forskjellsbehandling av mennesker» (Fellesorganisasjonen, 2019, s. 4) blant annet på grunnlag av kultur, religion og livssyn.

Med henvisning til Gullestad (2006) beskriver Bø (2017) at «manglende bevissthet om det verdigrunnlaget «den norske væremåten» bygger på, kan lett føre til paternalistiske holdninger i møte med representanter for andre verdioppfatninger» (Bø, 2017, s. 80). Denne måten å betegne norsk kultur og væremåte som fasiten, kan føre til at arbeidet ikke bygger på en tanke om integrering, men om en tanke å gjøre 'de' lik oss. Dette kan for enkelte oppleves en integritetskrenkelse, og mangel på respekt overfor deres livssyn og verdier. Videre kan et skille mellom 'oss' og 'de andre' medføre en kulturalisering av kvinnens situasjon, med en overdreven vektlegging av kultur framfor andre betydelige områder i hennes liv. (Rugkåsa et al., 2015, s. 3)

Det er imidlertid ikke slik at kvinnes kultur er irrelevant i det flerkulturelle arbeidet. Et hensyn til kulturelle ulikheter er viktig i den helhetlige forståelsen av et innvandrerkvinnens liv. Samtidig er det like viktig å være sensitiv og ta hensyn til hennes kjønn, sosioøkonomiske status og andre faktorer i vedkommende sitt liv. En tilnærming som da retter oppmerksomhet mot alle viktige aspekter av brukerens livsverden, vil tilsi en helhetlig sosialfaglig tilnærming. (Rugkåsa, 2018, s. 180-184).

5.9 Frivillighetens rolle i kvinnenes liv

Kvinnene vil ifølge informantene kanskje føle et behov for å fylle inn det tomrommet som tidligere var storfamilien i hjemlandet. Informant 3 sa at noen av kvinnene uttrykker at den frivillige organisasjonen er familie. Dermed er det ingen vil om at disse frivillige interesseorganisasjonene oppleves som viktig for samtlige innvandrerkvinner. Om møtet mellom mennesker i frivilligheten, presiserte informant 3 at det er et annet møte enn det kvinnene møter i det offentlige apparatet, og beskrev det slik:

«altså du kan jo tenke selv hvis du kom til et land, og så var alle du traff, det var bare folk som var ansatt for å snakke med deg»

Med det beskriver informanten videre det at i frivillige organisasjoner møter kvinnene såkalte vanlige mennesker som er engasjerte, som har et ønske om å bli kjent med dem og at man derfor kan møte folk en helt annen måte i frivilligheten enn en kan i byråkrati. Informant 1 og 2 beskrev begge frivilligheten som viktig, men la vekt på at de på flyktningtjenesten møter kvinnene mens de er relativt nye i landet og fulltidsdeltakere på introduksjonsprogrammet. Det vil medføre at deltakelse i aktiviteter i regi av frivilligheten ikke nødvendigvis er førsteprioritet i denne perioden, men at dette kommer etter hvert. Det var imidlertid svært viktig for informant 2 at kvinnene får tidlig informasjon om at de ulike frivillige aktivitetene finnes. Vedkommende sa at kvinnene ofte ytrer tanker slik som: *«om jeg klarer dette? Har jeg tid til dette?»* når det er snakk om frivillige aktiviteter på fritiden. Informant 2 nevnte flere ganger at det viktigste kanskje var å informere de om at frivillighetens aktiviteter finnes, framfor om de deltar i første omgang.

Det kom tydelig frem i alle intervjuene, at kvinnene de snakker med ofte opplever hverdagen som travel og full av ulike oppgaver. Av Integreringsloven §14 skal introduksjonsprogrammet «være helårlig og på fulltid» (Integreringsloven, 2020, §14). Dette kan for kvinnene med barn og store omsorgsoppgaver, oppleves som svært omfattende og lite mulighet for egen fritid. Djuve et al. (2011, s. 96) presenterer blant annet i sine funn at kvinnene har mer fravær enn menn, og da grunnet at de er hjemme med barna ved sykdom og spesielt grunnet graviditeter og fødsler. Disse faktorene påvirker kvinnenes mulighet for progresjon i kvalifiseringen og integreringsprosessen og deltakelse i frivillige aktiviteter på fritiden.

6 AVSLUTNING

I denne oppgaven har jeg undersøkt hva fagfolk innenfor integreringsfeltet anser som viktig i møte med voksne kvinner med innvandrerbakgrunn, og hva som kan bidra til et godt integreringsarbeid.

Funnene fremstiller ingen tvil om at kvinnene besitter store mengder kunnskap og ressurser. Utfordringen blir å ta i bruk deres kunnskaper og ferdigheter på best mulig måte, og å styrke deres tro på at de selv kan bidra. For slik som funnene tilsier, er kvinnene motiverte til dette og ønsker å lære og delta. Mange kommer imidlertid fra en hverdag der dette ikke er noe de er vant med, og da kan det by på utfordringer når de blir stilt ovenfor nye krav som samfunnsborgere.

Som sosialarbeider er det tydelig at en må ta i bruk sin personlige kompetanse og se på arbeidet med innvandrerkvinnene som et menneskemøte. Å være personlig i møte med kvinnen, og å vise respekt og forståelse for deres situasjon kan bidra til en tillitsskapende relasjon. Den flerkulturelle kompetansen og kultursensitivitet i arbeidet spiller også en viktig rolle i arbeidet med de voksne kvinnene med innvandrerbakgrunn. Det var tydelig i intervjufunnene at alle informantene betegnet denne kompetansen som viktig, samtidig som de la vekt på at det ofte rett og slett handler om hvordan en møter andre mennesker generelt. Det dreier seg ikke så mye om hvor de kommer fra eller hvor gamle de er. Kvinnene er ikke først og fremst flyktninger eller innvandrere, men de er mennesker med sine erfaringer og historier.

Kvinnenes nettverk varierer, men det er likevel enkelte fellestrekk i informantenes erfaringer med gruppen. Familien og familienettverk er i sentrum spesielt de første årene, og de voksne kvinnene med barn er svært opptatt av hvordan barna har det. Funnene tilsier at kvinnene vektlegger barnas behov som sin førsteprioritet, og tilfredsstillelse av egne behov kommer ofte litt senere i prosessen. Informantene var klare på at det foreligger gjerne et ønske og en motivasjon til å bruke seg selv og å delta i eksempelvis frivillige aktiviteter, men en travel hverdag med full timeplan og store omsorgsoppgaver kan oppleves som hindringer kvinnene. Når kvinnene da først deltar i aktiviteter og kurs i regi av frivillige organisasjoner, er dette en god kilde til sosial kapital og sosial integrasjon. Kvinnene opplever, ifølge informantene

frivilligheten som betydningsfull, og er for både den frivillige og innvandrerkvinnen et verdifullt møte mellom to mennesker. Frivilligheten kan dermed supplere det kommunale og statlige integreringsarbeidet.

Som nevnt, vil ikke et slikt kvalitativt intervju med tre informanter kunne representere alle fagfolk innen feltet og det er en begrenset adgang til å generalisere disse funnene. Men likevel kan vi se at det er like temaer som opptar disse ulike fagfolkene, og med det kan man i en viss grad likevel trekke visse konklusjoner. Kunnskapen rundt de ulike faktorene som påvirker disse kvinnenenes liv og deres hverdag, vil dermed være viktig i både det generelle sosiale arbeidet og sosialt arbeid på flyktning- og integreringsfeltet spesielt.

6.1 Avsluttende refleksjoner

Skytte (2019) fremhever at når vi skal «utvikle sosialt arbeid i en globalisert kontekst, er det derfor et spørsmål om det nåværende teoretiske grunnlaget byr på tilstrekkelig gode forståelsesrammer». Med Bø (2017) sine funn blant sosialarbeidere knyttet til behovet for flerkulturell kompetanse, ser vi at sosialarbeiderne uttrykte et ønske om mer kunnskap om 'de andre'. Skytte hevder at arbeidsplass- og profesjonskulturen den enkelte sosialarbeider inngår i, vil avgjøre hvordan vedkommende ser verden på. Dette har direkte overførbarhet til hvordan en vil se den aktuelle innvandrerkvinnen og hennes situasjon. Det er dermed viktig at det opparbeides en bevissthet blant sosialarbeidere å reflektere rundt ens egen kulturelle kontekst. Dette kan argumenteres som en forutsetning for godt sosialt arbeid med flerkulturelle, og videre kan det diskuteres om sosionomutdanningen legger til rette for dette. (Skytte, 2019, s. 286-287)

LITTERATUR

Arbeids- og inkluderingsdepartementet. (2021). *Hverdagsintegrering – Strategi for å styrke sivilsamfunnets rolle på integreringsfeltet 2021-2024*. Regjeringen.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b6ae799c27fb4455a1e5c6d8d06f6c7d/hverdagsintegrering.pdf>

Berg, B. (2011). Fra innvandringspolitikk til mangfoldpolitikk – et bakteppe. I B. Berg & T. A. Ask (red.). *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid* (s. 27-55). Universitetsforlaget.

Berg, B. (2015). Velferd og migrasjon – sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: en grunnbok* (s. 244-258). Universitetsforlaget.

Bø, B. P. (2017). Sosialt arbeid i et flerkulturelt samfunn. *Fontene forskning*, 10(2), 71-83.

<https://fonteneforskning.no/forskningsartikler/sosialt-arbeid-i-et-flerkulturelt-samfunn-6.19.541982.9b4df13539> *13 sider

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. (7.utg.). Gyldendal. *36 sider

Djuve, A. B., Kavli, H. C. & Hagelund, A. (2011). *Kvinner i kvalifisering: Introduksjonsprogram for nyankomne flyktninger med liten utdanning og store omsorgsoppgaver* (Fafo-rapport 2011:02). Fafo. <https://www.fafo.no/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/kvinner-i-kvalifisering>

Eimhjellen, I., Espegren, A. & Nærland, T. U. (2021). *Sivilsamfunn og integrering: en kunnskapsoppsummering*. Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2737651/Sivilsamfunn%20bog%20integrering.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Fellesorganisasjonen. (2019). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere 2019-2023*. Fellesorganisasjonen.

<https://www.fo.no/getfile.php/1324847->

[1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf](https://www.fo.no/getfile.php/1324847-1580893260/Bilder/FO%20mener/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf)

Hansen, B. G. (2013). Å nullstille seg selv: Hvordan kan jeg være en god familierapeut også for familier fra etniske minoriteter? *Fontene* 2(13), 48-53.

https://fontene.no/mapper/A_nullstille_seg_selv.pdf

Hutchinson, G. S. (2022). *Samfunnsarbeid: Mobilisering og deltakelse i sosialfaglig arbeid* (4.utg.). Gyldendal Akademisk

ICDP Norge. (u.å.). *Hva er ICDP?* Hentet 2. mai 2022 fra <https://www.icdp.no/hva-er-icdp/>

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2021). *Indikatorer for integrering: Tilstand og utviklingstrekk ved inngangen til 2021* (IMDi Rapport). Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

<https://www.imdi.no/contentassets/03d9d7b5995943de8010f8182e4c2a91/indikatorer-for-integrering-2021.pdf>

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (u.å.). *Innvandrerens deltakelse i sivilsamfunn*. Hentet 31. mars 2022 fra [https://www.imdi.no/om-integrering-i-](https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/kunnskapsoversikt/innvandreres-deltakelse-i-sivilsamfunn/)

[norge/kunnskapsoversikt/innvandreres-deltakelse-i-sivilsamfunn/](https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/kunnskapsoversikt/innvandreres-deltakelse-i-sivilsamfunn/)

Integreringsloven. (2020). *Lov om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid* (LOV-2020-11-06-127). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-11-06-127>

Jacobsen, D. I. (2021). *Forståelse, beskrivelse og forklaring: Innføring i metode for helse- og sosialfagene* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk. ***233 sider**

Kleppe, L. C. (2015). Kunnskap i sosialt arbeid. I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: en grunnbok* (s. 125-138). Universitetsforlaget.

Kleppe, L. C. (2015). Sosialfaglig kompetanse. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: en grunnbok* (s. 139-153). Universitetsforlaget.

Krumsvik, R. J. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode: ei innføring*. Fagbokforlaget.
***187 sider**

Larring, K. B. & Stjernø, S. (2010). Sosial kapital blant marginaliserte. *Fontene forskning*, 10(1), 53-66. <https://fonteneforskning.no/pdf-15.26511.0.3.50b56f2f6d> ***19 sider**

Levin, I. & Ellingsen, I. T. (2015). Relasjoner i sosialt arbeid. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: en grunnbok* (s. 112-124). Universitetsforlaget.

Meld. St. 10 (2018-2019). *Frivilligheita – sterk, sjølvstendig, mangfaldig: Den statlege frivillighetispolitikken*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-10-20182019/id2621384/>

Nadim, M. (2017). Familien som ressurs eller hinder? Etterkommerkvinneres deltakelse i arbeid. *Norsk sosiologisk tidsskrift* 1(1), 35-52. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2017-01-03>

Putnam, R. D. & Goss, K. A. (2002). Introduction. I R. D. Putnam (Red.), *Democracies in Flux: The evolution of social capital in contemporary society* (s. 3-19). Oxford University Press. ***17 sider**

Rienecker, L. & Jørgensen, P. S. (2013). *Den gode oppgaven: Håndbok i oppgaveskriving på universitet og høyskole* (2.utg.). Fagbokforlaget.

Rugkåsa, M. (2018). Etniske minoriteter og sosialt arbeid. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 21(2), 180-185. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2018-02-06> ***6 sider**

Rugkåsa, M, Eide, K. & Ylvisaker, S. (2015). Kulturalisering og symbolsk mening i barnevernsarbeid. *Tidsskrift for velferdsforskning* 18(2), 2-15. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/handle/10642/3188>

Rønning, R. & Starrin, B (2009) Sosial kapital i et velferdsperspektiv. I R. Rønning & B. Starrin (Red.). *Sosial kapital i et velferdsperspektiv: om å forstå og styrke utsatte grupper sosiale forankring* (s. 17-29). Gyldendal Akademisk. ***13 sider**

Røysum, A. (2016). Arbeidsmoral forkledd som likestilling? *Søkelys på arbeidslivet*, 33(1-02), 142-161. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-7989-2016-01-02-08>

Schiefløe, P. M. (2015). *Sosiale landskap og sosial kapital: Nettverk og nettverksforskning* (2.utg.). Universitetsforlaget. ***248 sider**

Shulman, L. (2003). *Kunsten å hjelpe individer og familier*. Gyldendal Akademisk.

Skau, G. M. (2017). *Gode fagfolk vokser: Personlig kompetanse i arbeid med mennesker* (5. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Skytte, M. (2019). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid* (3.utg.). Gyldendal Akademisk. ***307 sider**

Starrin, B. (2009). Sosial kapital og helse. I R. Rønning & B. Starrin (Red.). *Sosial kapital i et velferdsperspektiv: om å forstå og styrke utsatte grupper sosiale forankring* (s. 31-40). Gyldendal Akademisk. ***10 sider**

Thorbjørnsrud, B. (2009). Kulturelle fortolkningsrammer. I E. Brodtkorb & M. Rugkåsa (Red.), *Mellom mennesker og samfunn: Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene* (2.utg., s. 201-239). Gyldendal Akademisk.

Universitetet i Stavanger. (u.å.). *Sosialt arbeid (sosionom) – bachelorstudium (B-SOSION)*. Hentet 2. mars 2022 fra <https://www.uis.no/nb/studieprogram-og-emner/sosialt-arbeid-sosionom-bachelorstudium>

Varvin, S. (2015). *Flukt og eksil* (2.utg.). Universitetsforlaget

***Selvvalgt pensum: 1089 sider**

Vedlegg 1: Informasjonsskriv frivillig**Vil du delta i forskningsprosjektet
«Integrering av voksne innvandrerkvinner»**

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan sosialarbeidere best kan bidra til god integrering av voksne innvandrerkvinner. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg ønsker å gjennomføre intervju med frivillige som arbeider innen feltet og med gruppen voksne innvandrerkvinner. Dette vil jeg gjøre for å samle deres erfaringer og kunnskap i arbeidet med disse kvinnene. Det dreier seg om ett intervju, rundt omkring 45 minutter.

Dette er for min bacheloroppgave i sosialt arbeid, med foreløpig problemstilling: «Hvordan kan sosialarbeidere bidra til økt deltakelse og integrering blant voksne kvinner med innvandrerbakgrunn?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Samfunnsvitenskapelig fakultet, institutt for sosialfag, UiS er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å høre med deg om å delta da jeg tenker at du har bred kunnskap om gruppen og temaet. Jeg vil totalt intervju ca. 3-4 personer.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det et personlig intervju på omtrentlig 45 minutter. Jeg vil ta lydopptak og notater fra intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er jeg som student og veileder som vil ha tilgang. Navn og kontaktopplysninger vil adskilles fra data som innsamles.

Du vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon, da jeg kun vil opplyse at dette er en ansatt på flyktningtjenesten.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i løpet av sommeren 2022 (leverer oppgaven 16. mai). Etter bestått bachelor vil all data slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:
innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
å få rettet personopplysninger om deg,
å få slettet personopplysninger om deg, og
å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Samfunnsvitenskapelig fakultet, institutt for sosialfag, UiS, har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Undertegnede (im.seterbo@stud.uis.no)
Samfunnsvitenskapelig fakultet, institutt for sosialfag, UiS, ved Lars André Nysæther
(lars.a.nysaether@uis.no)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:
NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personvertjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

████████████████████
(veileder)

████████████████████
(Student)

Vedlegg 2: Informasjonsskriv flyktnings-tjenesten**Vil du delta i forskningsprosjektet
«Integrering av voksne innvandrerkvinner»**

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan sosialarbeidere best kan bidra til god integrering av voksne innvandrerkvinner. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg ønsker å gjennomføre intervju med ansatte som arbeider innen feltet og med gruppen voksne innvandrerkvinner. Dette vil jeg gjøre for å samle deres erfaringer og kunnskap i arbeidet med disse kvinnene. Det dreier seg om ett intervju, rundt omkring 45 minutter.

Dette er for min bacheloroppgave i sosialt arbeid, med foreløpig problemstilling: «Hvordan kan sosialarbeidere bidra til økt deltakelse og integrering blant voksne kvinner med innvandrerbakgrunn?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Samfunnsvitenskapelig fakultet, institutt for sosialfag, UiS er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å høre med deg om å delta da jeg tenker at du har bred kunnskap om gruppen og temaet. Jeg vil totalt intervju ca. 3-4 personer.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det et personlig intervju på omtrentlig 45 minutter. Jeg vil ta lydopptak og notater fra intervjuet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det er jeg som student og veileder som vil ha tilgang. Navn og kontaktopplysninger vil adskilles fra data som innsamles.

Du vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon, da jeg kun vil opplyse at dette er en ansatt på flyktnings-tjenesten.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i løpet av sommeren 2022 (leverer oppgaven 16. mai). Etter bestått bachelor vil all data slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i data.....,

innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
å få rettet personopplysninger om deg,
å få slettet personopplysninger om deg, og
å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Samfunnsvitenskapelig fakultet, institutt for sosialfag, UiS, har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Undertegnede (im.seterbo@stud.uis.no)

Samfunnsvitenskapelig fakultet, institutt for sosialfag, UiS, ved Lars André Nysæther
(lars.a.nysaether@uis.no)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:
NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

(veileder)

(Student)

Vedlegg 3: Samtykkeskjema**Samtykkeerklæring**

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Integrering av voksne innvandrerkvinner*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i intervju
at det blir gjort lydopptak av intervjuet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Intervjuguide**Intervjuguide bachelor****Frivillig interesseorganisasjon:**

Hva er dine umiddelbare tanker om gruppen?

- Hvilke erfaringer har du med gruppen?
- Hva fungerer godt/ikke like godt?
- Kan du peke på noen styrker/utfordringer i arbeidet med gruppen?
- Hva er det som motiverer disse kvinnene?

Hvilken rolle har frivilligheten og slike organisasjoner som deres i møte med denne gruppen?

- Hvordan er dere med på å påvirke disse kvinnenes liv og integreringsprosess?
- Hvordan er deltakelsen på kurs og aktiviteter blant denne gruppen?
- Opplever du at kvinnene er fornøyde med tilbudene de får hos dere?
 - o Hvorfor/hvorfor ikke?
- Arbeider dere som frivillig organisasjon med andre instanser?
 - o Hvilke?
 - o På hvilken måte?

Hva tenker du er viktig i møte med denne gruppen?

- Spesielle egenskaper/kompetanse?
- Hva er viktig for å skape en god relasjon med disse kvinnene?

Hvordan vil du si at kvinnene selv beskriver det å oppleve mening i hverdagen?

- Hvilke områder av livet beskriver de på generell basis da som mer viktige/mindre viktige?
- Kan du si noe om kvinnenes nettverk og fritid?
- Hvilke aktiviteter og kurs opplever dere at kvinnene ser på som viktige og meningsfulle?
- Hvilke temaer går igjen når en har samtaler med denne gruppen?
- Hva ønsker/trenger de hjelp til? Hva ønsker de å snakke om?

Hvordan kommer dere i kontakt med kvinnene?

- Oppsøker de dere selv, hørt om dere fra eget nettverk, informasjon fra det kommunale hjelpeapparatet?

Hvordan har koronapandemien påvirket arbeidet med denne gruppen?

Til slutt: Har du noe mer du ønsker å tilføye eller er det noe du føler jeg ikke har vært inne på som er viktig for arbeidet med disse kvinnene?

Intervjuguide bachelor**Flyktningtjenesten**

Hva er dine umiddelbare tanker om gruppen?

- Hvilke erfaringer har du med gruppen?
- Hva fungerer godt/ikke like godt?
- Kan du peke på noen styrker/utfordringer i arbeidet med gruppen?
- Hva er det som motiverer disse kvinnene?

Hva tenker du er viktig i integreringsarbeidet?

- Viktige områder og temaer?
(Slik som språk, jobb, utdanning, nettverk, familie...)
- Kan du si noe om hva kvinnene selv beskriver som viktig i sin integrering?
- Hvilke arenaer deltar kvinnene på? Hvilke områder er det mangel av deltakelse? Skiller kvinnene seg fra andre innvandrergupper i form av deltakelse på diverse arenaer?
Slik som alder/kjønn eks.
- Hvilke?

Hvilken rolle har sosialarbeideren i møte med denne gruppen?

- Spesielle egenskaper og kompetanse som er viktig?
- Hva med kultursensitivitet og flerkulturell kompetanse?
- Opplever du at kvinnene har tillit til deg som fagperson?
 - o Hvorfor/hvorfor ikke?
- Opplever du at kvinnene er fornøyde med hjelpen de får hos dere?
 - o Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva er viktig for å skape en god relasjon med disse kvinnene?
- Hvilke andre instanser er viktige å samarbeide med i arbeidet med denne gruppen?

Hvordan vil du si at kvinnene selv beskriver det å oppleve mening i hverdagen?

- Hvilke områder av livet beskriver de på generell basis da som mer viktige/mindre viktige?
- Hva kan du fortelle om kvinnenes nettverk og fritid?

Hva tenker du om frivillighetens rolle i disse kvinnenes liv og deres integreringsprosess?

- I hvilken grad foregår det samarbeid og bruk av frivillige organisasjoner i det sosiale arbeidet du utfører?

Hvordan har koronapandemien påvirket arbeidet med denne gruppen?

Til slutt: Har du noe mer du ønsker å tilføye eller er det noe du føler jeg ikke har vært inne på som er viktig for arbeidet med disse kvinnene?